তৃতীয় অধ্যায়

অসমৰ চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ সমাজ ব্যৱস্থা

মানুহ সামাজিক প্ৰাণী হিচাপে পৰিচিত। সমাজ বহিৰ্ভূত ভাবে মানুহ অকলে বাচি থাকিব নোৱাৰে। দৈনন্দিন জীৱনৰ বিভিন্ন প্ৰয়োজন পুৰণাৰ্থে মানুহ সংঘবদ্ধভাৱে বসবাস কৰে। এজনে আনজনৰ সৈতে মিলি জীৱনৰ আশা-আকাংক্ষা, প্ৰয়োজন আদি বাস্তবায়িত কৰাৰ উদ্দেশ্যে সংগবদ্ধভাৱে বসবাস কৰাৰ ব্যৱস্থাকে মানুহে সমাজ বুলি অভিহিত কৰে। সাধাৰণতে সমাজ বুলিলে মানৱ সৃষ্ট সমাজকেই বুজায় যদিও সমাজ মাথো মানুহৰ মাজতেই সীমাবদ্ধ নহয়। জীৱ-জন্তু, পশু-পক্ষীৰ মাজতো সমাজ বিদ্যমান। সেই সমাজৰ সৈতে মানৱ সমাজৰ পাৰ্থক্য হ'ল মানৱ সমাজ সামাজিক সচেতনতা, সামাজিক যোগাযোগ আৰু স্বীকৃত ব্যৱহাৰিক প্ৰণালীৰে পৰিচালিত। প্ৰকৃত সমাজ হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত মানুহৰ মাজত পাৰস্পৰিক সচেতনতা আৰু সংঘবদ্ধ জীৱন এই দুটা মৌলিক বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হোৱা দেখা যায়।

এইক্ষেত্ৰত সমাজতাত্ত্বিক ডিমলে ডেভিসৰ মন্তব্যটোক অগ্ৰাধিকাৰ দিব পাৰি। তেওঁ সমাজ সম্পৰ্কে ব্যক্ত কৰিছে যে মানুহে তেওঁলোকৰ সামাজিক প্ৰয়োজন নিৰ্দিষ্ট ব্যৱহাৰিক প্ৰণালীৰ জৰিয়তে পূৰণ কৰিবলৈ উদ্যোগী হয়। এই ব্যৱহাৰিক প্ৰণালী হঠাৎ গঢ় লৈ নুঠে। নিৰবচ্ছিন্ন ভাৱে দীৰ্ঘদিনৰ প্ৰচেষ্টাত মানুহৰ মাজত সামাজিক ব্যৱহাৰে স্বীকৃতি পায় আৰু সকলোৱে সেয়া মানি চলে। সামাজিক ক্ৰিয়া-প্ৰক্ৰিয়া আৰু যোগাযোগৰ মাধ্যমেৰে প্ৰজন্মৰ পিচত প্ৰজন্ম ধৰি মানুহে তেওঁলোকৰ নিজস্ব সংস্কৃতি, সামাজিক ৰীতি-নীতি আৰু ব্যৱহাৰিক প্ৰণালী বৰ্তাই ৰাখে।[১] অন্যান্য প্ৰাণীৰ তুলনাত মানুহে উক্ত বিষয়সমূহ ধৰি ৰাখিবলৈ সক্ষম হোৱাৰ অন্যতম কাৰক হৈছে ভাষা। ভাষাৰ মাধ্যমত তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ অভিব্যক্তি,

ইচ্ছা আৰু প্ৰয়োজনৰ কথা পৰিষ্কাৰ ভাৱে প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে মানৱ সমাজে নিজৰ মনৰ কথা পৰস্পৰৰ মাজত বিস্তাৰিত ভাবে জানিবৰ সুযোগ পায় আৰু তাৰ জৰিয়তে মানুহৰ মাজত একধৰণৰ মানসিক সম্বন্ধ স্থাপন সম্ভৱপৰ হৈ উঠে। পৰৱৰ্তী সময়ত ভাষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই গঢ়ি উঠে সামাজিক সচেতনতা আৰু অভিন্ন দৃষ্টিভংগী। ভাষাই যেনেদৰে মানৱ সভ্যতাক বিকাশ লাভ কৰাত সহায় কৰিছে, তেনেদৰে সমাজক সংহত আৰু দৃঢ় কৰিছে। মানুহে যদি ভাষাৰ ব্যৱহাৰ নাজানিলেহেতেন তেন্তে মানুহৰ মাজত কেতিয়াও সামাজিক সচেতনতা আৰু সমষ্টি হিচাপে বসবাস কৰাৰ প্ৰৱণতা গঢ়ি নুঠিলেহেতেন আৰু হয়তো গঢ়ি নুঠিলেহেতেন সামাজিক অনুশাষণ আৰু সামাজিক শৃংখলা। সমাজ বিজ্ঞানীসকলৰ মতে মানৱ সমাজৰ দুটা দিশ থাকে তাৰ ভিতৰত এটা হ'ল সমাজ কেনে ধৰণৰ হোৱা উচিত আৰু আনটো সমাজৰ বাস্তৱ অৱস্থা কেনে ধৰণৰ হোৱা উচিত। মানুহৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যই নিৰ্দ্ধাৰণ কৰে সমাজত কি হোৱা উচিত অথবা কি হোৱা অনুচিত আৰু তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই সামাজিক অনুশাষণ আৰু ৰীতি নীতি নিৰ্মাণ হয়। এই অনুশাষণৰ বিৰুদ্ধাচৰণ কৰা ব্যক্তিক শাস্তি প্ৰদান বিধানৰ জৰিয়তে সামাজিক শৃংখলা ঘূৰাই আনিবলৈ চেষ্টা কৰা হয়। সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য বহনকাৰী এই ৰীতি নীতি সমূহ ভাষাৰ জৰিয়তে এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ প্ৰৱাহিত কৰা হয়। সেইবাবে সঠিক অৰ্থত ক'বলৈ গ'লে সমাজ বিকশিত হ'বলৈ হ'লে সামাজিক ঐতিহ্য আৰু পৰম্পৰা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ উপাদান।

সমসত্বতা (Homogeneity) অসমৰ চাওঁতাল সমাজখনৰ মুখ্য চালিকা শক্তি। সমাজ গঠনৰ ক্ৰমবিকাশত বিভিন্ন সময়ত ঘটি অহা বিক্ষেপণ, সংকট, বিভিন্ন ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় পৰিৱৰ্তন স্বত্বেও চাওঁতালসকলে তেওঁলোকৰ সমগোত্ৰীয় পৰিচয়, ভাষা, ৰীতি-নীতি আৰু সামাজিক অনুষ্ঠান ধৰি ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। এইক্ষেত্ৰত দত্ত-মজুমদাৰৰ মন্তব্য উল্লেখযোগ্য। যথা —

"The traditional democratic organization of the Santal has ... shown tenaciousness in continued existence in those areas where

direct political pressure has been brought to bear upon it .... In spite of the adoption of few Hindu deities and festivals, and the abandonment of few festivals ... the basic character of Santal religion has been seen to remain intact ... different aspects of (the) Santal way of life have shown a differential rate of change, yet the interrelationship of various aspects in the dynamics of change has not led to a disintegration of Santal culture as a whole. Change in one aspect, rather has led to a concomitant change in another." [২]

অৰ্থ ঃ চাওঁতালসকলৰ পাৰম্পৰিক গণতান্ত্ৰিক অনুষ্ঠানসমুহে, প্ৰত্যক্ষ ৰাজনৈতিক হেঁচাৰ সম্মূখীন হোৱা ক্ষেত্ৰসমূহত নিৰন্তৰ প্ৰভাৱ অব্যাহত ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত দৃঢ়তা দেখুৱাইছে। কিছুমান হিন্দু দেৱ-দেৱী আৰু উৎসৱ আদিক আদৰি লোৱা স্বত্বেও চাওঁতাল ধৰ্মৰ মৌলিক বৈশিষ্টসমূহ অক্ষুণ্ণ অৱস্থাত আছে। চাওঁতালসকলৰ জীৱনধাৰাৰ বিভিন্ন দিশত জাতিগত বৈশিষ্ট্যমূলক পৰিৱৰ্তন দেখা যায় যদিও পৰিৱৰ্তনৰ ধাৰাত বিভিন্ন দিশৰ আন্তঃসম্পৰ্কই সামগ্ৰিকভাৱে চাওঁতাল সংস্কৃতিৰ সংহতিক ব্যাহত কৰা নাই।

চাওঁতালসকলে এক সু-সংঘবদ্ধ সামাজিক জীৱনশৈলীৰ অনুসৰণ কৰে। সিসমূহ তেওঁলোকৰ পাৰম্পৰিক সামাজিক আৰু ন্যায়িক অনুষ্ঠানৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নিৰ্মিত হৈছে। এই সামাজিক আৰু ন্যায়িক ব্যৱস্থা তেওঁলোকে পূৰ্বপুৰুষপ্ৰদত্ত অভিজ্ঞতাৰ ফচল বুলি মানি চলে।

চাওঁতালসকল তেওঁলোকৰ চাওঁতালী সত্তাৰ ক্ষেত্ৰত খুবেই সচেতন আৰু এই সত্তাৰে তেওঁলোক ৰঞ্জিত। চাওঁতালসকলৰ পাৰম্পৰিক লোককথাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ়ি উঠা একতা আৰু ভাতৃত্ববোধৰ গভীৰতম চেতনা পৰ্য্যবেক্ষণ কৰি ডব্লিউ. জি. আৰ্চাৰে উল্লেখ কৰিছে যে চাওঁতাল জীৱনত গোত্ৰ বা পৰিয়ালতকৈ জনগোষ্ঠীটো বেছি তাৎপৰ্য্য পূৰ্ণ কৰ।[৩] বিভিন্ন আনুষ্ঠানিক পৰ্বৰ যোগেদি তেওঁলোকে নিজৰ জনগোষ্ঠীটোৰ প্ৰতি থকা আনুগত্যতা প্ৰদৰ্শন

কৰে। তেওঁলোকৰ লোকতান্ত্ৰিক, ন্যায়িক আৰু প্ৰশাসনিক অনুষ্ঠানসমূহ এনেদৰে এটাৰ সৈতে আনটো সংপৃক্ত হৈ আছে যে সেই সমূহক পৃথক পৃথককৈ অনুধাৱন কৰিব পৰা নাযায়।

পৰিয়াল ঃ

সমাজ বিজ্ঞানত পৰিয়াল এটি মৌলিক আৰু ক্ষুদ্ৰ একক হিচাপে স্বীকৃত যদিও সমাজবিজ্ঞানী সকলৰ মাজত পৰিয়ালৰ সংজ্ঞা নিৰ্দ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত দ্বিমতৰ অন্ত নাই। তথাপি সাধাৰণতে একেই বাসস্থানত অভিভাৱক আৰু সতি-সন্ততিৰ মাজত পৰস্পৰিক সম্পৰ্কৰ ব্যৱস্থাকে পৰিয়াল বুলি কোৱা হয়। পৰিয়াল হ'ল এনে এটিগোষ্ঠী য'ত স্বামী-স্ত্ৰীৰ মাজত সুনিৰ্দ্দিষ্ট যৌন সম্পৰ্কৰ জৰিয়তে সন্তানৰ জন্ম, লালন-পালন আৰু ডাঙৰ হৈ উঠাত সহায়ক হয়। পৰিয়াল প্ৰথমে বিবাহৰ বান্দোনত বন্ধ হৈ সন্তান গ্ৰহণৰ জৰিয়তে আৰম্ভ হয়। দ্বিতীয়তে, পৰিয়ালৰ সদস্য সকলে একেই স্থানতে বসবাস কৰে যদিও অস্থায়ীভাৱে কোনো সদস্য আন আন ঠাইত বাস কৰিবও পাৰে। তৃতীয়তে, পৰিয়াল এনেবোৰ ব্যক্তিৰ দ্বাৰা গঠিত যাৰ মাজত কোনোবা স্বামী, কোনোবা স্ত্ৰী, কোনোবা মাতৃ, কোনোবা পিতৃ, কোনোবা পুত্ৰ, কোনোবা কন্যা, কোনোবা ভাই, কোনোবা ভনী হিচাপে সামাজিক ভূমিকা পালন কৰে। চতুৰ্থতে, সকলো পৰিয়ালৰ নিজস্ব কিছু সংস্কাৰ থাকে আৰু পৰিয়ালৰ সদস্য সকলে যথাসম্ভৱ সেই সংস্কাৰসমূহ পালন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে।

সামাজিক প্ৰতিস্থানবোৰৰ ভিতৰত পৰিয়ালেই হ'ল সবাতোকৈ বেছি সাৰ্বজনীন। কাৰণ এনে কোনো সমাজ নাই য'ত পৰিয়াল দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। আকাৰগত আৰু পৰিকাঠামোগত বিভিন্নতা স্বত্বেও পৰিয়ালৰ অস্তিত্ব আৰু গুৰুত্ব সৰ্বজনস্বীকৃত।

পৰিয়ালক এটি মৌলিক একক হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰাৰ আন এটা কাৰণ হ'ল এই যে পৰিয়ালে বহুকেইটা গুৰুত্বপূৰ্ণ সামাজিক ভূমিকা পালন কৰে। প্ৰথমতে, পৰিয়ালৰ জৈৱিক ভূমিকাৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। মা-দেউতাৰ মাজত সমাজ স্বীকৃত যৌন সম্পৰ্কৰ বাহিৰেও পৰিয়াল হ'ল শিশুসকলৰ লালন পালন আৰু পৰিচৰ্যাৰ স্থান। দ্বিতীয়তে, পৰিয়াল ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে ব্যক্তিজীৱনৰ বিভিন্ন প্ৰয়োজন পূৰণ কৰা সম্ভৱ। বিশেষকৈ ব্যক্তিজীৱনৰ আৰম্ভণি অৰ্থাৎ শৈশৱত বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰয়োজন ৰক্ষা কৰাৰ দৰকাৰ। তৃতীয়তে, পৰিয়ালৰ জৰিয়তেই

সামাজিকৰণ প্ৰক্ৰিয়া সঠিকভাৱে আগবাঢ়ি যোৱাত সহায়ক হয় কাৰণ পৰিয়াল হ'ল শিশুৰ সামাজিক ভূমিকা কি ধৰণে পালন কৰিব লাগে সেয়া প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ প্ৰথম কেন্দ্ৰ। চতুৰ্থতে, পৰিয়ালে বিভিন্ন ধৰণৰ অৰ্থনৈতিক আৰু ব্যৱসায়িক উদ্যোগ পালন কৰে। যাৰ বাবে বহুতে পৰিয়ালক এটি অৰ্থনৈতিক একক হিচাপেও গণ্য কৰে। পঞ্চমতে, পৰিয়ালৰ ভিত্তিতে বংশপৰম্পৰাগত ভাৱে সম্পত্তিৰ অধিকাৰ বৰ্তি থাকে। ষষ্ঠতে, পৰিয়ালৰ জৰিয়তেই মহিলা আৰু পুৰুষৰ মাজত পাৰস্পৰিক প্ৰেম, স্নেহ আৰু সুখ-স্বাচ্ছন্দ্য বৰ্তাই ৰখা সম্ভৱ হয়। পৰিয়াল আকৌ বিভিন্ন আকাৰৰ হোৱা দেখা যায়। যি পৰিয়াল মাথো পিতৃ-মাতৃ আৰু তেওঁলোকৰ সন্তানৰে গঠিত সেই পৰিয়ালক একক পৰিয়াল (Neclear Family) বুলি কোৱা হয়। সাম্প্ৰতিক সময়ত অধিকাংশ পৰিয়ালেই একক পৰিয়ালৰ শ্ৰেণীভুক্ত। যি পৰিয়ালত বহুকেইটা প্ৰজন্ম একেলগে বসবাস কৰে তেনেধৰণৰ পৰিয়ালক কোৱা হয় যৌথ পৰিয়াল (Extended Family)। আনহাতে কেতিয়াবা এন ধৰণৰ বহু পৰিয়াল দেখা যায় য'ত পৰিয়ালৰ সদস্যসকলে নিজ গোষ্ঠীয় সদস্যৰ সতেহে বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হয়। তেনে ধৰণৰ পৰিয়ালক সগোত্ৰীয় পৰিয়াল (Endogamous Family) বুহি অভিহিত কৰা হয়। আনহাতে যিবোৰ পৰিয়ালে অন্য গোত্ৰীয় সদস্যৰ সৈতে বৈবাহিক সম্পৰ্ক স্থাপন কৰে তেনেধৰণৰ পৰিয়ালক বৰ্হিগোত্ৰীয় পৰিয়াল (Exogamous Family) বুলি কোৱা হয়।

আনহাতে বিবাহৰ ভিত্তিত গঢ়ি উঠা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ পৰিয়ালো দেখা যায়। যি পৰিয়ালত এজন পুৰুষৰ সৈতে মাথো এজনী মহিলাৰ বিবাহ সূত্ৰে গঢ়ি উঠে সেই পৰিয়ালক কোৱা হয় একবিবাহ পৰিয়াল (Monogamous Family)। আনহাতে এজন পুৰুষৰ সৈতে একাধিক মহিলাৰ বিবাহ সূত্ৰে গঢ়ি উঠা পৰিয়ালক কোৱা হয় বহুবিবাহ পৰিয়াল (Polygamous Family)। যি পৰিয়ালৰ কৰ্তৃত্ব মহিলাৰ হাতত থাকে সেই পৰিয়ালক কোৱা হয় মাতৃতান্ত্ৰিক পৰিয়াল (Matriarchal Family)। আনহাতে যি পৰিয়াল পুৰুষকেন্দ্ৰীয় অৰ্থাৎ যি পৰিয়ালৰ মুৰব্বী পুৰুষ তেনেকুৱা পৰিয়ালক কোৱা হয় পিতৃতান্ত্ৰিক পৰিয়াল (Patriarchal Family)। আনহাতে যিসমূহ পৰিয়ালৰ বংশ লতা পিতৃ পৰিয়ালৰ সৈতে সংযুক্ত সেই সমূহ পৰিয়ালক কোৱা হয় পিতৃৰৈখিক পৰিয়াল (Patrilineal Family) আৰু যি সমূহ পৰিয়ালৰ বংশ লতা মাতৃ বংশৰ সৈতে সংযুক্ত সেই পৰিয়ালক কোৱা হয় মাতৃৰৈখিক পৰিয়াল (Matrilineal Family)। বিবাহৰ পাছত পৰিয়ালে

কোন স্থানত বসতি স্থাপন তাৰ ভিত্তিতো পৰিয়ালৰ নামকৰণ কৰা হয়। বিবাহৰ পাছত নৱদম্পতী যদি স্বামী গৃহত বসবাস কৰে তেন্তে সেই পৰিয়ালক কোৱা হয় স্বামী গৃহত বসবাস কাৰী পৰিয়াল (Patrilocal Family)। আনহাতে বিবাহৰ পাছত স্বামী স্ত্রী উভয়ে যদি স্ত্রীৰ ঘৰত বসবাস কৰে সেই পৰিয়ালক কোৱা হয় স্ত্রীৰ ঘৰত বসবাসকাৰী পৰিয়াল (Matrilocal Family)।[৪]

যদিও অসমৰ চাওঁতালসকলে একক পৰিয়াল ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি লাহে লাহে গতি কৰিছে, কিন্তু সৰহভাগেই পুৰ্বৰ যৌথ পৰিয়াল ব্যৱস্থাকেই অনুসৰণ কৰা দেখা যায়। পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজ হোৱা হেতুকে, পৰিয়ালবোৰো পিতৃকেন্দ্ৰীক আৰু কইনাই দৰাৰ লগত দৰাৰ ঘৰত নতুন পৰিয়ালটোৰ সৈতে থাকিবলৈ লয়। অৱশ্যে কিছুমান ক্ষেত্ৰত ব্যতিক্ৰমো পৰিলক্ষিত হয়। সাধাৰণতে পিতৃয়েই ঘৰখনৰ প্ৰধান হোৱা হেতুকে তেওঁৰ ওপৰতে সকলো কৰ্তৃত্ব ও স্বত্ব ন্যস্ত থাকে। তেৰেই হৈছে পৰিয়ালৰ সম্পত্তিৰ একমাত্ৰ স্বত্বাধিকাৰী আৰু প্ৰশাসক। পৰিয়ালৰ সকলো সদস্যই সেইজনাক সন্মান আৰু সমীহ কৰি চলাটো পৰিয়ালৰ নিয়ম। পিতৃৰ অনুপস্থিতিত, ঘৰৰ ডাঙৰ ল'ৰাই পিতৃৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে পৰিয়ালৰ দায়িত্ব মুৰপাতি লয়।

পিতৃ প্ৰধান সামাজিক ব্যৱস্থাৰ বাবে পিতৃ, পিতৃৰ ফালৰ পুৰুষৰ গুৰুত্ব মাতৃ বা মাতৃৰ ফালৰ পুৰুষৰ গুৰুত্বৰ তুলনাত বেছি। পুৰুষানুক্ৰমে চলি অহা নিয়ম-নীতিবোৰৰ প্ৰচলন চাওঁতালসকলৰ মাজত এতিয়াও প্ৰচলিত। ঘৰৰ পৰিয়ালৰ সদস্যসকলক খাদ্য, আশ্ৰয়, বেমাৰ-আজাৰৰ বাবে খৰচ আদি বহন কৰাটো মুৰব্বী পুৰুষ জনৰ দায়িত্বত পৰে। আনহাতে, গৃহিণীগৰাকী ঘৰুৱা কাম-বনৰ বাবে দায়বদ্ধ থাকে। তদুপৰি গৃহিণীগৰাকীয়ে পুৰুষগৰাকীক কৃষিকাৰ্য, মাছ মৰা আদি কামত সহায় কৰে। ঘৰৰ ডাঙৰ ল'ৰাই তেওঁলোকৰ দেউতাকক খেতি পথাৰত সহায় কৰে। একেদৰে জীয়ৰীবোৰে মাকক ঘৰৰ কাম-বনত সহায় কৰে। মহিলাক কেতবোৰ ধৰ্মীয় আৰু প্ৰশাসনিক কাম-কাজৰ পৰা বিৰত ৰখা হয় যদিও পৰিয়ালত অৰ্থনৈতিক দিশৰ পৰা তেওঁলোকৰ গুৰুত্ব নথকা নহয়। তেওঁলোকৰ কাম আৰু ভূমিকাৰ পৰা এটা কথা সহজে অনুমেয় যে তেওঁলোকেও পৰিয়ালৰ মাজত একধৰণৰ কৰ্তৃত্ব আৰু স্বাধীনতা লাভ কৰে।

দৰাৰ বাবে এগৰাকী কইনা অনা হয় যাৰ বাবে কইনাৰ মূল্য আদায় দিব লগা হয়। এনে ব্যৱস্থাত কইনাই দৰাৰ ঘৰত শাহু-শহুৰৰ লগত থাকিবলৈ লয়। পুত্ৰই পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হয়। এনে ব্যৱস্থাত উত্তৰাধিকাৰী কেৱল পুৰুষ হয়। কিন্তু কেতিয়াবা কিছুমান বিশেষ পৰিবেশত কইনাৰ বাবে দৰা এজন অনা হয় আৰু তাৰ বাবে কোনোধৰণৰ মূল্য আদি দিবলগা নহয় আৰু দৰাই কইনাৰ ঘৰত স্থায়ীভাৱে থাকিবলৈ লয়। এইক্ষেত্ৰত নাতিয়ে ককাদেউতাকৰ পৰা জীয়েকৰ যোগেদি সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হয়। জী আৰু জোঁৱাই দুয়োগৰাকীয়ে সম্পত্তিৰ ব্যৱহাৰৰ অধিকাৰ পায় যদিও পোনপটীয়াকৈ সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'ব নোৱাৰে। আনহাতে আন কিছুমান বিশেষ পৰিস্থিতিত কইনাৰ বাবে দৰা অনা হয় আৰু বিয়াৰ পাছত দৰাজন পাঁচ বছৰৰ কাৰণে শহুৰেকৰ ঘৰত খাদ্য আৰু আশ্ৰয়ৰ বাদে আন কোনো পাৰিশ্ৰমিক নোপোৱাকৈ থাকে। অৱশ্যে দৰাজনৰ বাবে এটা গৰু অথবা মাটি এটুকুৰা সংৰক্ষিত কৰি ৰখা থাকে যাতে পাঁচ বছৰ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পাছত তেওঁ ইচ্ছা কৰিলে থাকিব পাৰে অথবা নিজৰ গৃহলৈ পৰিয়াল সমন্বিতে ঘূৰি যাব পাৰে। কইনাৰ বাবে কোনোধৰণৰ মূল্য দিয়া নহয়। এইক্ষেত্ৰতো উত্তৰপুৰুষ কেৱল পিতৃৰ ফালৰহে হয়।

গাওঁ ঃ

গাওঁ হৈছে স্বতন্ত্ৰ মানৱ প্ৰতিষ্ঠান। এই গাওঁতেই ব্যক্তিৰ সৈতে ব্যক্তিৰ আৰু পৰিয়ালৰ সৈতে পৰিয়ালৰ ভাৱৰ সামাজিক আদান প্ৰদান ঘটে। প্ৰাচীন আৰু পৰম্পৰাগত প্ৰতিষ্ঠান স্বৰূপে চাওঁতাল গাওঁবোৰে নিজস্ব সামাজিক, ৰাজনৈতিক আৰু বিধিগত কাঠামো গঢ়ি-পিটি লৈছে। বঙ্গাৰ অৰ্থাৎ দেৱতাৰ বিশেষ বিধানৰ ৰূপত এই সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাই নিজস্ব গঢ় লাভ কৰিছে আৰু ইয়াক পৱিত্ৰতা প্ৰদান কৰিছে। চাওঁতালসকলে বিশ্বাস কৰে যে এই বিশ্বখন শুভ আৰু অশুভ বঙ্গাৰে আৱৰি আছে। সেয়ে প্ৰকৃতিৰ সমন্বয় অটুট ৰখাৰ স্বাৰ্থতে পৰোপকাৰী বঙ্গাক সন্তুষ্ট কৰি ৰখাটো প্ৰয়োজন। আনফালে শস্য আৰু গাওঁৰ সুখ-সমৃদ্ধিত অপদেৱতাৰ কু-দৃষ্টি নপৰাকৈ ৰখাৰ বাবেও অপদেৱতাসমূহক পূজা-অৰ্চনা কৰিবলগা হয়। উপকাৰী আৰু অপকাৰী বঙ্গাৰ মাজত সমন্বয়ৰ অভাৱৰ ফলতেই পাৰিবাৰিক আৰু সামাজিক গোটসমূহৰ মাজত কন্দল, প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ, মহামাৰী আদিয়ে দেখা দিয়ে

বুলিও চাওঁতালসকলে বিশ্বাস কৰে। অসমৰ ঘনবসতিপূৰ্ণ অঞ্চলবোৰত গছ-গছনিৰ সংখ্যা ক্ৰমাত কমি অহাত চাওঁতালসকলে হাবি বা হাবিৰ দাতি কাষৰীয়া অঞ্চল সমূহত বসবাস কৰি আহিছে। চাওঁতালসকলে অকলশৰীয়াকৈ ঘৰ সাজি নাথাকে যদিও সাধাৰণতে সৰল ৰেখাৰ দৰে দীঘল দীঘল শাৰী পাতি ঘৰ সাজিও বাস নকৰে। তেওঁলোকে আহল-বহল মাটি এটুকুৰাত জোখ-মাপ কৰি ৰাস্তাৰ দুয়োকাষে ঘৰ সজাৰ বাবে প্ৰত্যেক ঘৰ গৃহস্থকে নিৰ্দেশ দিয়ে। মাটিৰ এই ভাগবোৰ আকৌ একেসমান নহয়। তদুপৰি, প্ৰত্যেক ঘৰৰে সীমাকৰি দিয়া নিজা পথাৰ থাকে। ইয়াৰ লগতে প্ৰত্যেকৰে অনাময়ৰ ব্যৱস্থাও থাকে। পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি চাওঁতালসকলৰ গাওঁৰ আকাৰ সৰু-ডাঙৰ হয়। চাওঁতাল ঘৰবিলাক 'কুলহি' অৰ্থাত মূল ৰাস্তাৰ দিশে মুখ কৰি নাথাকে।

গাওঁ এখন প্ৰতিস্থা কৰাৰ আগেয়ে শুভাশুভ লক্ষণ চোৱা হয়। কোনো এটুকুৰা নিৰ্দিষ্ট স্থানত চৰিকোণত চাৰিটা বেদী সাজি সেই বেদীত আৰৈ চাওল ৰখা হয়। সোঁমাজত আৰৈ চাউল, দূবৰি, ঘট আৰু ধূপ জ্বলাই এৰাতি ৰাখি দিয়া হয়। পিচদিনা গৈ নিৰীক্ষণ কৰা হয়। যদি দেখা যায় যে চাৰিওটা বেদীৰ চাউল সোমাজৰ পিনে নামি আহিছে তেন্তে শুভ লক্ষণ বুলি গ্ৰহণ কৰি উক্ত স্থানত গাওঁখন প্ৰতিষ্ঠা কৰে। একেদৰে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গৃহ নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰটো উল্লিখিত সেই পদ্ধতিটোৰ জৰিয়তে শুভা-শুভ লক্ষণ চোৱা হয়। কোনো কোনো ঠাইত আকৌ আন এক পদ্ধতিৰেও শুভা-শুভ লক্ষণ চোৱা হয়। সেই পদ্ধতি অনুসৰি একলোতা পানীত আমপাত ৰাখি লোতাটোৰ চাৰিওফালে এৰাঁ সূতা বান্ধি ৰাতিটোৰ বাবে থৈ দিয়া হয় আৰু পিছৰ দিনা নিৰীক্ষণ কৰা হয়। যদি চাৰিওফালে বান্ধি ৰখা সূতা অক্ষত অৱস্থাত থাকে তেন্তে ভাল লক্ষণ আৰু সূতা চিঙিলে অশুভ লক্ষণ হিচাপে বিবেচিত হয়।

গাওঁ একোখনত বিভিন্ন টোলা বা চুবুৰী থাকে। একেবাৰে পিচফালে থকা অংশটো 'লাতাৰ টোলা', মাজৰ অংশটো 'তালাটোলা' আৰু সন্মুখৰ অংশটোক 'চেতানটোলা' কোৱা হয়। আনহাতে মূল ৰাস্তা যদি ভাজ হৈ যিকোনো একাষে গতি কৰে সেই ভাজহোৱা অংশৰ ফালে থকা চুবুৰীটোক 'কাড়বাটোলা' বুলি কোৱা হয়। চাওঁতালসকলে পানীৰ বাবে সাধাৰণতে প্ৰাকৃতিক উৎস যেনে জান-জুৰি, নদ-নদী আদিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। তদুপৰি তেওঁলোকে

নিজাকৈ বা কেইঘৰমান মানুহে লগ লাগি কুঁৱাও খান্দে। ঘৰৰ বাহিৰত বা ভিতৰত বাঁহৰ চাং পাতি মাটিৰ পৰা ওখ স্থানত মাটিৰ পাত্ৰত পানী ৰখাৰ ব্যৱস্থা কৰে।

জাহেৰ থান ঃ

জাহেৰথান হৈছে চাওঁতাল গাওঁ এখনৰ অপৰিহাৰ্য্য অনুষ্ঠান য'ত সামূহিক প্ৰাৰ্থনা কৰা হয়। জাহেৰে থান উলূৰনিৰ মাজত থকা শাল আৰু মহুৱা গছৰ সংমিশ্ৰনত বনোৱা হয়। 'বাহা' উৎসৱৰ সময়ত উলূখেৰৰ 'দুৰিঞ' বনাই সূতাৰে উলুখেৰ টুপিৰ আকাৰত বান্ধি এনে তিনি বা পাঁচটা 'দুৰিঞ' খুটাত সূতাৰে বান্ধি ওলোমাই ৰখা হয়। জাহেৰ থান সাধাৰণতে শালগছ আৰু মহুৱা গছৰে আবৃত স্থানত স্থাপন কৰা হয়। এয়া হৈছে এনে এক পৱিত্ৰ স্থান য'ত গাঁওৰ সকলো 'জাহেৰ বঙ্গা' বাস কৰে যাক মাৰাং বুডু, মোৰেকা-টুৰুইকো, জাহেৰ এৰা, গোসাঁই এৰা আৰু পৰগণা বঙ্গা বুলি কোৱা হয়। এই দেৱ-দেৱীসকলক তেওঁলোকে জাতীয় বঙ্গা বুলি বিবেচনা কৰে আৰু বিভিন্ন প্ৰমুখ উৎসৱ যেনে সহৰায়, বাহা, এৰক চিম, হাঁড়িয়াৰ চিম আৰু জান্থাৰ আদিত তেওঁলোকক এই পৱিত্ৰ স্থানতে উপাসনা কৰে।

জাহেৰ থান চাওঁতাল সমাজৰ মূল বঙ্গাসকলৰ ধাম বুলি কোৱা হয়। এই স্থান গাওঁৰ পশ্চিম কোণত থাকে। গাওঁৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুষ্ঠান আদিৰ সময়ত গাওঁবাসীয়ে 'নাইকি'ৰ অৰ্থাৎ পুৰোহিতৰ যোগেদি মূল বঙ্গাসকললৈ নিজৰ তথা পৰিয়াল বা সমাজৰ কুশলাৰ্থে পূজা-অৰ্চনা কৰে। জাহেৰ থানৰ সৈতে গাওঁৰ আত্মীয়তাই পৰম্পৰাগত একতাৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰে। এখন গাওঁৰ বাবে এখেনেই জাহেৰ থান থাকে।

মৌন্‌ঝিথান ঃ

মৌন্‌ঝিথান হ'ল গাওঁৰ গাওঁবুঢ়াসকলৰ পৱিত্ৰ আত্মাৰ বাসস্থান। এই মৌন্‌ঝি থান নিৰ্বাচনৰো এক নিৰ্দিষ্ট পদ্ধতি থাকে আৰু উক্ত পদ্ধতিটোক 'টাক্‌টাকি' পদ্ধতি বুলি কোৱা হয়। এজন ওঝাৰ লগত এডাল বেতৰ লাঠি থাকে। ওঝাই মন্ত্ৰ মাতে। সেই মন্ত্ৰৰ প্ৰভাৱত সমজুৱাৰ মাজত কাৰোবাৰ শৰীৰত দেও লম্ভে। তেওঁ ওঝাৰ হাতৰ পৰা লাঠি ডাল কাঢ়ি লৈ মাটিত 'থক্ থক্' শব্দ কৰি আগুৱাই যায়। য'ত লাঠি স্থিৰ হয় উক্ত স্থানডোখৰক মৌন্‌ঝি থানৰ

বাবে উপযুক্ত বিবেচনা কৰা হয়। উল্লেখযোগ্য যে 'জাহেৰ থান' ৰ ক্ষেত্ৰতো একেই পদ্ধতিৰে স্থান নিৰ্বাচন কৰা হয়।

কাঠ বা বাঁহৰ খুটাৰে খেৰৰ চালি দি মৌন্‌ঝি থান বনোৱা হয়। সোমাজত এটি কাঠৰ খুটা পোতা হয়। সেই খুটাত লাগি থকাকৈ মাটিত দুটি শিল 'মৌন্‌ঝি হাড়াম' আৰু 'মৌন্‌ঝি বুঢ়ী'ৰ নামত সংস্থাপন কৰা হয়। শিল দুটিৰ ওচৰত এটুকুৰা স্থান 'মাৰাংবুডু'ৰ নামত সংৰক্ষিত ৰখা হয় যদিও উক্ত স্থানত 'মাৰাংবুডু'ৰ নামত কোনো শিল সংস্থাপন কৰা নহয়। মৌন্‌ঝি থান হৈছে চাওঁতালসকলৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ পাৰম্পৰিক অনুষ্ঠান। এই থান মৌন্‌ঝিৰ ঘৰৰ ফালে মুখ কৰি স্বৰ্গগত মৌন্‌ঝিসকলৰ আত্মাৰ বাবে তৈয়াৰ কৰা হয়। বিশ্বাস কৰা হয় যে মৌন্‌ঝিৰ বঙ্গা মৌন্‌ঝি থানত বাস কৰে আৰু কাঠৰ মূল খুঁটা এটাৰ ওচৰত থকা শিলটোৱে মৌন্‌ঝি বঙ্গাৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। পাৰম্পৰিক বিশ্বাস অনুসৰি এই আত্মাই গাওঁবুঢ়াৰ পৰামৰ্শ দাতা হিচাপে কাম কৰে আৰু গাওঁবুঢ়াই মৌন্‌ঝি বঙ্গাৰ পৰা গাওঁৰ দায়িত্ব লাভ কৰে। গাওঁৰ যিকোনো কাজিয়া আদিৰ মীমাংসাও এই স্থানতে কৰা হয়।

নিয়ম অনুযায়ী, যদি গাওঁৰ মূৰব্বীজনে তেখেতৰ আগৰ স্থানৰ পৰা আঁতৰি যায়, তেন্তে মৌন্‌ঝি থানখনো তেখেতৰ নতুন আলয়লৈ লৈ যোৱা হয়। মৌন্‌ঝি থানখনৰ চোৱাচিটাৰ দায়িত্ব গাওঁবুঢ়াজনৰ ঘৰৰ ছোৱালী এজনীৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰা হয়।

গাওঁ সভাৰ বিষয়াসকলৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য ঃ

গাওঁ নিৰ্মাণ কৰাৰ লক্ষন চোৱাৰ পাছত 'মোৰে হড়' অৰ্থাৎ 'গাওঁসভা' গঠন কৰা হয়। তাৰ বাবে 'চৌৰসী' পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এই পদ্ধতি অনুসৰি এজন 'চৌৰসী' গুৰু নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হয়। তেওঁৰ সৈতে কেইজনমান 'চেলা' বা শিষ্য আহে। গাওঁৰ মানুহৰ সম্মুখত চৌৰসী গুৰুই মন্ত্ৰ পঢ়ে আৰু 'চেলা'ৰ দেওঁধনি উঠে। তাৰ পাছত এজন এজনকৈ গাওঁ সভাৰ বিষয়ববীয়া নিৰ্বাচন কৰে।

সাধাৰণতে প্ৰত্যেকখন চাওঁতাল গাওঁৰ গাওঁ পৰিষদত তলত দিয়া বিষয়াসকল থাকে মৌন্‌ঝি (গাওঁৰ মূৰব্বী), পাৰাণিক (গাওঁৰ উপ-মূৰব্বী), জগমৌন্‌ঝি (গাওঁৰ নৈতিক পৰিদৰ্শক), গদিৎ (দূত), নাইকি (গাওঁৰ পুৰোহিত) আৰু কুদুম নাইকি (সহকাৰী পুৰোহিত)। তদুপৰি

গোচৰ শুনা আৰু গোচৰৰ ৰায় দিয়াৰ সময়ত ভোগদ আৰু লাচেৰ নামৰ দুজন বিষয়া থাকে। মৌন্‌ঝিয়েই হ'ল গাওঁৰ সৰ্বেসৰ্বা। সেয়েহে তেওঁ ধৰ্মীয় তত্বাৱধায়ক, সোহাৰ্দ্যপূৰ্ণ আচৰণৰ লগতে কঠোৰ নিয়মানুৱৰ্তিতা মানি চলা ব্যক্তি হ'ব লাগে। জনগোষ্ঠীটোৰ প্ৰতি তেওঁ আগবঢ়োৱা সেৱাৰ বিপৰীতে গাওঁ বাসীয়ে তেওঁক যথেষ্ঠ সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰে। যিবোৰ ঠাইত চাওঁতালসকলৰ সামাজিক নীতিৰ প্ৰশাসন সম্পূৰ্ণৰূপে কাৰ্যকৰী হৈ আছে সেইবোৰ ঠাইত মৌন্‌ঝিয়ে নিম্নোল্লিখিত কাৰ্য সম্পাদন কৰিব লাগে —

ক) তেওঁ সৃষ্টিকৰ্তাৰ পবিত্ৰ ঠাই মৌন্‌ঝি থান চোৱাচিতা কৰাৰ লগতে জাহেৰ থানৰ প্ৰশাসনীয় কাম-কাজ পৰিচালনা কৰে।

খ) যদি জাহেৰ থান সেৰেঙা হয় আৰু গাওঁখনত কেনো বিকল্প জাহেৰ থান নাথাকে তেতিয়া তেওঁ নতুনকৈ এখন জাহেৰ থান স্থাপন কৰিব লাগে।

গ) যদি জাহেৰ থানৰ পবিত্ৰ বঙ্গা বৃক্ষ মৰি যায় তেতিয়া মৌন্‌ঝিয়ে নাইকিক সেইজোপাৰ প্ৰতিপালন কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিব পাৰে নাইবা প্ৰয়োজন হ'লে সেইজোপা আঁতৰাই নতুন এজোপা ৰুবলৈ আদেশ দিব পাৰে।

ঘ) তেওঁ উৎসৱ উদযাপন ব্যৱস্থা নিশ্চিত কৰাৰ লগতে জন্ম, মৃত্যু, বিবাহ আদি সকলোবোৰ অনুষ্ঠানত গাওঁৰ প্ৰতি ঘৰত অংশ গ্ৰহণ নিশ্চিত কৰে।

ঙ) গাওঁত কোনো সংক্ৰামক ৰোগ হৈ যোৱাৰ পাছত তেওঁ বিশেষ সভাৰ আহ্বান কৰিব পাৰে আৰু বিশেষ উছৰ্গাৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰে।

চ) যেতিয়া কোনো বিবাদৰ উৎপত্তি হয় অথবা কোনোৱে জনগোষ্ঠীৰ বিশেষ নিয়ম ভংগ কৰে তেতিয়া তেওঁ গাওঁ সভা আহ্বান কৰি ইয়াৰ আলোচনাত সভাপতিত্ব কৰে।

ছ) গ্ৰাম্য জীৱনৰ সকলোবোৰ উপাদান যেনে মাটি, পানী, জীৱ-জন্তু, সম্প্ৰদায়টোৰ সম্পদ, চৰণীয়া পথাৰ, পুখুৰী, পশুধন, সামাজিক সম্পৰ্ক, বিবাহ, পৰিয়াল ব্যৱস্থা, জন্ম মৃত্যু, জৰুৰীকালীন অৱস্থা আদিবোৰ চোৱাচিতা কৰাৰ লগতে ব্যক্তিগত ভাৱে যত্ন লয়।

জ) এইবোৰ সাধাৰণ কাৰ্যৰ উপৰি মৌন্‌ঝিয়ে তেওঁৰ গাওঁৰ আইন শৃঙ্খলা পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি গুৰুত্ব দিয়ে। সহৰায় উৎসৱৰ সময়ত খাদ্য আৰু হাঁণ্ডিৰ যোগান ধৰাৰ দায়িত্ব তেওঁৰ ওপৰত ন্যস্ত থাকে। তদুপৰি মৌন্‌ঝিয়ে তেওঁৰ গাওঁত প্ৰশাসনীক ভাৱে চলোৱা উন্নয়নমূলক কাৰ্যৰ নিৰীক্ষণ কৰে।

পাৰাণিক ঃ

সাধাৰণতে পাৰাণিক মৌন্‌ঝিৰ পৰামৰ্শ দাতা হিচাপে কাম কৰে। প্ৰকৃততে তেওঁ মৌন্‌ঝিৰ বিকল্প হিচাপে কাৰ্য সম্পাদন কৰে। যেতিয়া কোনো এৰাব নোৱাৰা পৰিস্থিতিত মৌন্‌ঝি অনুপস্থিত থাকে তেতিয়া পাৰাণিকে মৌন্‌ঝিৰ কাৰ্য সম্পাদন কৰে।

জগমৌন্‌ঝি ঃ

জগমৌন্‌ঝিয়ে গাওঁৰ নৈতিক দিশটো চোৱা-চিতা কৰে। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে তেওঁ গাওঁৰ নৈতিকতাৰ নিৰীক্ষক বুলিব পাৰি। তেওঁ যুৱক-যুৱতীসকলে নৃত্য অনুশীলন কৰা সময়ত নিৰীক্ষণ কৰি অনুশাসন বৰ্তাই ৰাখে। কোনো যুৱক বা যুৱতীয়ে অশালীন আচৰণ কৰিলে তেওঁ তেনে ব্যক্তিক তাৰ পৰা বহিস্কাৰ কৰিব পাৰে। যেতিয়া কোনো যুৱকে এখন গাওঁৰ এগৰাকী যুৱতীক আন এখন গাওঁলৈ পত্নী হিচাপে লৈ যায় নাইবা কোনো যুৱকে যদি এগৰাকী যুৱতীক জোৰ কৰি কপালত সেন্দুৰ দি পত্নী হিচাপে ৰাখে তেতিয়া জগমৌন্‌ঝিক আনখন গাওঁৰ মৌন্‌ঝিৰ ওচৰলৈ 'মায়ামপাঞ্জা' (তেজৰ সম্বন্ধৰ সন্ধান) হিচাপে প্ৰেৰণ কৰে আৰু উক্ত ঘটনাৰ আনুষ্ঠানিক অভিযোগ দিয়ে। তদুপৰি যদি অবিবাহিত অৱস্থাত ছোৱালী গৰ্ভৱতী হয় তেতিয়া তাৰ বাবে জগমৌন্‌ঝিয়ে দোষীৰ অনুসন্ধান কৰি প্ৰকৃত দোষী বিচাৰি অনাৰ বাবে নিৰ্দেশ দিব পাৰে।

গদিৎ ঃ

চাওঁতাল গ্ৰাম্য জীৱনৰ অন্য এটা পদবী হ'ল গদিৎ। বৃত্তিগত ভাৱে তেওঁক এজন দূত বুলিব পাৰি। তেওঁ গাওঁৰ সকলোবোৰ ঘৰলৈ গৈ গাওঁৰ বিভিন্ন কাৰ্যৰ বিষয়ে খবৰ দিব লাগে। মৌন্‌ঝিৰ দূত হিচাপে তেওঁ মৌন্‌ঝিৰ আদেশ মতে গাওঁৰ প্ৰত্যেক ঘৰলৈ গৈ গাওঁ সভা অনুষ্ঠিত

কৰাৰ স্থান, তাৰিখ আৰু সময়ৰ খবৰ দিব লাগে। গাওঁত হোৱা কোনো জন্ম, মৃত্যু, ব্যক্তিৰ অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়া আদিৰ খবৰ সকলো পৰিয়ালক দিব লাগে। উৎসৱত প্ৰত্যেক ঘৰ লোকে উছৰ্গা কৰিব লগীয়া পশু-পক্ষী সংগ্ৰহ কৰাটো তেওঁৰে অন্যতম কৰ্তব্য। গাওঁ পৰিষদত আৰু দুজন ব্যক্তিয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ পদত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে। তেওঁলোক প্ৰকৃততে ধৰ্মীয় আচাৰ পালনৰ মন্ত্ৰী বুলিব পাৰি। সেই পদ দুটা হ'ল নাইকি আৰু তেওঁৰ সহায়ক কুদুম নাইকি।

নাইকি ঃ

নাইকিয়ে চাওঁতাল গাওঁৰ ধৰ্মীয় বিষয়বোৰ চোৱাচিতা কৰে। তেওঁ গাওঁৰ জনসাধাৰণ আৰু বঙ্গা অথবা গাওঁত মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ পবিত্ৰ আত্মাৰ সৈতে সঠিক সম্পৰ্ক ৰাখে। নাইকিয়ে গাওঁৰ জনসাধৰণৰ হৈ মূৰ্গী আৰু হাঁণ্ডি অৰ্পন কৰি বঙ্গাক সন্মান জনাই গাওঁৰ সকলোবোৰৰ উৎসৱৰ উদ্‌ঘাটন কৰে। তেওঁ উছৰ্গা কৰা মূৰ্গী চাউলৰ সৈতে ৰান্ধে আৰু গাওঁৰ পুৰুষ সদস্যসকলে ইয়াক এক প্ৰসাদ হিচাপে গ্ৰহণ কৰে। নাইকি পদটো এক প্ৰকাৰৰ বংশানুক্ৰমিক হৈ পৰিছে। সাধাৰণতে কাৰ্যৰত নাইকিৰ দেহাৱসান হোৱাৰ পাছত তেওঁৰ ডাঙৰ পুত্ৰই সেই পদবী লাভ কৰে। ইয়াৰ মূলত হ'ল উপাসনাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ৰীতি-নীতিৰ সম্পৰ্কে বংশানুক্ৰমিক ভাৱে তেওঁৰ পুত্ৰই ইতিমধ্যেই জানি লয় বাবেই তেনে কৰা হয়। গাওঁৰ ধৰ্মীয় উৎসৱত কাৰ্য সম্পাদন কৰিবৰ বাবে নাইকিয়ে গাওঁৰ আন ব্যক্তিৰ পৰা নিজকে নিলগাই ৰাখি প্ৰস্তুতিৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰে। উছৰ্গাৰ পূৰ্ব ৰাতি নাইকিয়ে মাটিত শুৱে। যৌন সম্ভোগৰ পৰা নিজকে নিলগাই ৰাখে আৰু পিছদিনা পুৱাই শুদ্ধিকৰণৰ বাবে গা ধোৱে। তেতিয়াৰে পৰা উছৰ্গাকাৰ্য সমাপন নোহোৱালৈকে উপবাস থাকে।

কুদুম নাইকি ঃ

এওঁ হ'ল নাইকিৰ সহকাৰী। উৎসৱৰ সময়ত যেতিয়া নাইকিয়ে গাওঁৰ পৰিয়াল সমূহে আগবঢ়োৱা মূৰ্গী উছৰ্গাৰ কাম কৰে তেতিয়া কুদুম নাইকিয়ে পৰগণা বঙ্গা, বাহৰে বঙ্গা আৰু সিমা বঙ্গাৰ নামত নিজৰ উৰুৰ তেজ উছৰ্গা কৰে। উক্ত উছৰ্গাক 'বুলমায়াম' নামেৰে জনা যায়।

ভোগ্‌দ ঃ

ভোগ্‌দ পদটোৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। গাওঁৰ প্ৰত্যেকটো চুবুৰীত অতি কমেও এজনকৈ ভোগ্‌দ নিয়োগ কৰা হয়। তেওঁক নিয়োগ কৰা বিশেষ চুবুৰীটোত ভোগ্‌দ হ'ল মৌন্‌ঝিৰ প্ৰতিনিধি। কোনো চুবুৰীত বিশেষ কাৰ্য, ঘটনা অথবা চুবুৰীটোৰ যিকোনো কামৰ নিৰীক্ষণৰ প্ৰয়োজন হ'লে মৌন্‌ঝি, পাৰাণিক আৰু নাইকি আহি উপস্থিত নোহোৱালৈকে কাৰ্যটো অথবা পৰিস্থিতিটো চম্ভালিব লাগে। যেতিয়া উৰ্ধতম কৰ্তৃপক্ষ আহি উপস্থিত হয় তেতিয়া সমস্যাটো সমাধান কৰাত তেওঁ সহায় কৰে। যদি কেতিয়াবা একেলগে দুটা চুবুৰীত দুখন বিবাহ অনুষ্ঠিত হয়, তেতিয়া ভোগ্‌দই এটা চুবুৰীৰ বিয়াৰ কাৰ্য তদাৰক কৰিব লাগে।

তদুপৰি এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় অৱজ্ঞা কৰিব নোৱাৰি যে মৌন্‌ঝিৰ সকলোবোৰ সহযোগীৰ কাৰ্য চুবুৰী ভেদে পৰিৱৰ্তন হ'ব পাৰে। কোনো ব্যক্তিক অতিৰিক্ত দায়িত্ব দিয়াৰ বিপৰীতে কেতিয়াবা একেজন ব্যক্তিয়ে এটাতকৈ অধিক পদত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি থাকিব পাৰে। গাওঁ সভাৰ বিষয়াসকলে গাওঁৰ সকলোবোৰ বিষয়ত সজাগ থাকে। জন্ম, মৃত্যু, বিবাহ, চুৰি, বহিৰাগতৰ আগমন, ভূতৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত, অসুখ, মহামাৰী আদি সকলোবোৰ খবৰৰ তীক্ষ্ণ ভাৱে নিৰীক্ষণ কৰে।

লাচেৰ ঃ

গাওঁৰ যিকোনো নৈতিক নীতি উলংঘা কৰা বিচাৰৰ আয়োজন কৰিলে লাচেৰ ভোগ্‌দৰ সহযোগী হিচাপে নাইবা গাওঁৰ বিচাৰক মণ্ডলীৰ সদস্য হিচাপে কাৰ্য সম্পাদন কৰে।

'মোৰেহড়' অৰ্থাৎ গাওঁসভাৰ বিষয়ববীয়াসকলৰ বাবে গাওঁবাসীৰ কৰণীয় কাৰ্য —

গাওঁৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালে 'মোৰেহড়'ৰ বিষয়ববীয়া সকলৰ বাবে নিম্নলিখিত অনুদান বাধ্যতামূলক ভাৱে আগবঢ়াব লাগে। যথা —

১) মৌন্‌ঝি ঃ মৌন্‌ঝি ম'ন ঃ এদোখৰ খেতি মাতি (সকলো পৰিয়ালে মিলি)

২) নাইকি ঃ বছৰি ১ পাল্লা (৫ কেজি) ধান প্ৰতি পৰিয়াল।

৩) কুদুম নাইকি ঃ বছৰি ১ পাল্লা (৫ কেজি) ধান প্ৰতি পৰিয়াল।

৪) গদিৎ ঃ বছৰি ১ পাল্লা (৫ কেজি) ধান প্ৰতি পৰিয়াল।

গোত্ৰ আৰু উপ-গোত্ৰ ঃ

চাওঁতাল জনগোষ্ঠীটো সৰ্বমুঠ বাৰটা 'পৰিচ' বা গোত্ৰত বিভক্ত। সেইবোৰ হ'ল বাস্কে, বেদিয়া, বেস্ৰা, চোৰে, হাঁসদা, হেম্ব্ৰম, কিস্কু, মুৰ্মু, মাৰ্দি, পৌউৰিয়া, চোৰেণ আৰু টুডু। এই বাৰটা গোত্ৰৰ ভিতৰত বেদিয়া গোত্ৰটো ইতিমধ্যে লুপ্ত হৈ গৈছে আৰু বৰ্তমান সময়ত এই গোত্ৰৰ কোনো অস্তিত্ব বিচাৰি পোৱা নাযায়। তলত প্ৰত্যেকটো গোত্ৰৰে বিৰণ দিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ'ল—

বাস্কে ঃ

তেওঁলোকৰ মূল গৃহভূমি চাম্পাত কোনোধৰণৰ পদবী ধাৰণ কৰাৰ কোনো তথ্য পোৱা নাযায়। চাওঁতালসকলক গোত্ৰত বিভক্ত কৰা সময়ত তেওঁলোকে ইমানেই সৰহকৈ ৰান্ধিছিল যে পিছদিনালৈ সেই বাহি ভাত তেওঁলোকে আকৌ খাবলগা হৈছিল। সেই অনুসৰি তেওঁলোকৰ নাম বাস্কে ৰখা হয়। কাৰণ চাওঁতাল সমাজত বাস্কে শব্দৰ অৰ্থ হ'ল বাহি। আন কিছুমানৰ মতে তেওঁলোকৰ পুৰ্বপুৰুষ আছিল দুজন ল'ৰা। দুয়োজনে জংঘলৰ পৰা উভতি আহি খাবলৈ একো নাপাই গাত এটাত থকা বাহি ভাতকে খাই ক্ষুধা পূৰণ কৰাত তেওঁলোকৰ পৰা সৃষ্ট গোত্ৰৰ নাম বাস্কে ৰখা হয়। এওঁলোক বাণিজ্যৰ সৈতে জড়িত।

বেদিয়া ঃ

বেদিয়াসকলক কোনোধৰণৰ পদবী বা দায়িত্ব প্ৰদান কৰাৰ কোনো তথ্য নাই। লোককথা অনুসৰি চাওঁতালসকল চাম্পাৰ পৰা গুচি যোৱাৰ সময়ত যি সকল চাম্পাতেই থাকি গৈছিল তেওঁলোককে বেদিয়া বুলি নামকৰণ কৰা হৈছে।

বেস্ৰা ঃ

বেস্ৰাসকলকো চাম্পাত কোনোধৰণৰ বাব-দায়িত্ব দিয়াৰ তথ্য পোৱা নাযায়। চাওঁতালসকলৰ মূল সাতটা গোত্ৰৰ সৈতে পৰবৰ্তী সময়ত যোগ হোৱা পাঁচটা গোত্ৰৰ মাজৰ

এটা হৈছে বেস্ৰা। চাওঁতালসকলৰ অইন গোত্ৰবোৰৰ মাজত বেস্ৰাসকলক কিছু নিম্ন স্থানত ৰখা হয়। বেস্ৰাসকলৰ লগত বহুতেই বিয়াত বহিবলৈ অসন্মত হয়। এই গোত্ৰৰ লোকসকল আপেক্ষিক ভাবে বুদ্ধিমান বুলি জনা যায় আৰু মহিলাসকল সফল গৃহিণী হয়।

চোৰে ঃ

চোৰে গোত্ৰ সংখ্যাত তাকৰ আৰু সমাজত তেওঁলোক সন্মানীয় হিচাপে গণ্য কৰা নহয়। চাম্পাত তেওঁলোকক কোনোধৰণৰ বাব দিয়াৰ তথ্য নাই।

হাঁসদা ঃ

পৰম্পৰা অনুযায়ী হাঁসদা হৈছে প্ৰথম মানৱ দম্পত্তিৰ জেষ্ঠ্য পুত্ৰ। সেয়ে তেওঁলোক হৈছে চাওঁতালসকলৰ প্ৰথম সাতটা গোত্ৰৰ মাজৰ এটা। তেওঁলোক খেতি-বাতিৰ সৈতে জড়িত আৰু তেওঁলোকে গাওঁৰ মুৰব্বীৰ ভুমিকা পালন কৰে।

হেমব্ৰম ঃ

পৰম্পৰা অনুযায়ী, হেমব্ৰম গোত্ৰৰ লোকসকলক হেমব্ৰম কোঁৱৰ বুলি জনা হয়। তেওঁলোকে ন্যায়বিচাৰৰ কামো কৰে।

কিস্কু ঃ

পৰম্পৰা অনুযায়ী, কিস্কু হৈছে চাম্পাত থকা সময়ত শাসক গোত্ৰ। সেয়ে তেওঁলোকক 'কিস্কু ৰাপাজ' বুলি কোৱা হৈছিল।

মাৰ্ডি ঃ

মাৰ্ডিসকলক ৰাজ দৰবাৰত ধন ভৰালী হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল আৰু চাম্পাত 'মাৰ্ডি কিপিচাৰ' বুলি নাম দিয়া হৈছিল।

মুৰ্মু ঃ

চাম্পাত মুৰ্মুসকল ৰাজকুমাৰৰ পৰ্য্যায়ৰ সন্মান লাভ কৰিছিল আৰু 'মুৰ্মু ঠাকুৰ' বুলি জনা গৈছিল।

পাঁউৰিয়া ঃ

এই গোত্ৰৰ অন্তৰ্গত চাওঁতালৰ জনসংখ্যা তাকৰ আৰু চাম্পাত এওঁলোকে কোনোধৰণৰ পদবী ধাৰণ কৰাৰ বিষয়ে জনা নাযায়।

চোৰেণ ঃ

চাম্পাত চোৰেণ গোত্ৰৰ লোকসকল সামৰিক বাহিনীত আছিল আৰু 'চোৰেণ চিপাহী' বুলি তেওঁলোকক জনা হৈছিল।

টুডু ঃ

টুডুসকলে সংগীতৰ ক্ষেত্ৰখন বাচি লৈছিল আৰু 'টুডু মাণ্ডাৰিয়া' নাম লাভ কৰিছিল। অৱশ্যে তেওঁলোকক দিয়া জীৱিকাগত পদবীৰ কোনো প্ৰমাণ পৰৱৰ্তী সময়ত পোৱা হোৱা নাই। এতিয়াও গোত্ৰটোৰ উত্তৰপুৰুষৰ কিছুমানে একে জীৱিকাই গ্ৰহণ কৰি আহিছে যদিও জীৱিকাগত বিশেষীকৰণৰ কোনো প্ৰমাণ দেখা নাযায়। পিছলৈ বেস্ৰা আৰু চোৰেসকলক হেয় জ্ঞান কৰা হয় আৰু অইন গোত্ৰৰ লোকসকল তেওঁলোকৰ সৈতে বৈবাহিক সম্বন্ধ স্থাপন কৰাৰ পৰা বিৰত থাকে। অৱশ্যে সকলো ফৈদেই সমানেই সামাজিক মৰ্যদা উপভোগ কৰে।

পৰৱৰ্তী সময়ত সেই গোত্ৰবোৰ বিভিন্ন উপ-গোত্ৰত বিভক্ত হয় যাক 'খুত' বুলি জনা যায়। চাওঁতালসকলৰ উপ-গোত্ৰসমূহৰ বিষয়ে হৰ্ক বাহাদুৰ চেত্ৰীয়ে নিম্নোক্ত ভাৱে উল্লেখ কৰিছে —

হাঁসদা ঃ

বদড়, হাঁসদা, বেদবাৰ, বাদৰাৰ, চিলবিন্দৌ, কুহী, কুন্দী, মহান্দা, আবাৰ, পিটকাণ্ডা, ৰালুটুৰ, চাদা, চালে চা, টৌহিঝাউৰি, জুগি, কাদা-গুঝাও, কাউহু, গাণ্ড, জিহু, কেদৰাৰ আৰু খেৰৱাড়।

মুৰ্মু ঃ

বদড়, বিটাল বাৰাড, চিপজোৰ, দাতেলা, গাজাড, গাড, হাউডি, জাহেৰ জিহু, জুগী, কাডা, কাবাডা, কাথা, কুডিম লাহেৰ, লাট, মাহুত, মুণ্ড, আৰাৰা, আবাৰ, আমু পাৰা, পাণ্ডা, চাদা, চানাচাং, চাউ, চাখেয়াৰ, চিতয়াৰ, তিলক, টুৰ্কু, টিকাও, টুটি চাৰজাম, চেল আৰু বাউৰা।

কিস্কু ঃ

আড়ই, বদড়, বিটালগাড়, ভাবে কান্দা, কাটৰা, কাটৰা, লাট, আবাৰ, আ, পাউতি, লুটুৰ, চাদা, চান, টিকাউ গাড়, লাহেৰ আৰু পালাল।

হেমব্ৰম ঃ

বদড়, বিতাল, ডাৰেলা গাড়, গুৰাও, গুৰা, হাউণ্ডি, আবাৰ, আ, চাদা, চালে ঠাউকৰ, চাসা, কুঁৰাৰি, লাহেৰ, লাৰ আৰু নিৰাউৰ।

মাৰ্দি ঃ

বাবাড়ে, বাদাব, বাদিল, টিকাউ, বিতাল, বুৰু-বেৰেট, ভাচ, গাড, হেচেল, জানা, জুগী, কেডৰাৰ, কুলখী খাণ্ডা, খান্দাগাজাব, খাৰা, লাখিন, মিৰু, আবাৰ, পণ্ডু, ৰাট, ৰুপাও, চাদা, চিডাপ টুৰ্কু, লামাওম, চিকাও গাডা, কাডা আৰু ৰা।

টুডু ঃ

বাদেৰ, বাচেক, বিতাল, ভাক্তা, চিকি চুৰুচ, দাতেলা গাড, জুগী, কুডওম, খাৰহাৰা, লাহেৰ, লাড, লাট, মৌণ্ডাডিঔ, আবাৰ, পায়েটা, আ, পাটাম, চাদা, তিলক আৰু টিকাও।

চোৰেণ ঃ

বাদেৰ, বাৰৰ্চি, বাৰিহিৰত, বাদেয়া, বিতাল, দাতেলা গাড, গাণ্ডে, গুবৌ, জুগী, জিহু, চেহেল, খাণ্ডা, লুড়কা, মাড়, মাল, মাইলী, মুণ্ডু, আবাৰ, আ, পণ্ডু, ৰা লুটু, চাদা, চাদা-চিডাপ, চাক, চাৰ, চিডাপ, চান, চৰুক চুমুন, চিকা আৰু চেং।

বাস্কে ঃ

বানদাউদ, বিতাল, ভিড়ি, ভিতাওৰ, গাড, হেণ্ডে, আহেৰ, জিহু, কুহী, কুহী, কেডৰাৰ বা, লাট, মৌন্‌ঝি, খিল, মুণ্ডু, নায়ে, কেখিল, নিল, আবাৰ, আ, পাটাম, চাদা, চাউৰা গাডা, চুডে আৰু ঠুনটিল।

বেস্ৰা ঃ

বাস্কে , বিনদাদ, বিতাল, ভিনৰাৰ, গাড, গুবাও, কৌহু, কুহী, কুধী, খাণ্ডা, লাট, আবাৰ, আ, চেন আৰু তিলক।

চোৰে ঃ

বিদান্দ, বিতাল, চনচাৰহাট, গাড় গুবৌ, গুবৌ-হেমব্ৰম, গুবৌ-চৰেণ, হেমব্ৰম-কোডৰৰ, খাউহু, লাট, আ, চাদা, সিন্দুৰ আৰু ঠাকুৰ।

পৌউৰিয়া ঃ

বিতাল, ভিতাউৰ, চাৰিৰয়া, গাড়, লাট, মুণ্ডু, আবাৰ, পালাম, চাদা, চিদাপ আৰু বেদিয়া।

বেদিয়া ঃ

জনা নাযায়। [৫]

গোত্ৰৰ ব্যৱস্থাই চাওঁতালসকলৰ আচৰণ নিয়ন্ত্ৰণত ৰখাৰ লগতে তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰা বঙ্গা সকলৰ সৈতে সুসম্পৰ্ক বজাই ৰখাৰ ক্ষেত্ৰতো সহায় হয় বুলি জনগোষ্ঠীটোৰ মাজত থকা জনবিশ্বাসৰ প্ৰচলন মন কৰিবলগীয়া। চাওঁতালসকলে গোত্ৰ ব্যৱস্থা আৰু ইয়াৰ আঁৰত থকা প্ৰবাদো সমৰ্থন কৰে আৰু ইয়ে তেওঁলোকৰ জীৱনশৈলীক ভালদৰে বুজাত সহায় কৰে। চাওঁতালসকলৰ স্বগোত্ৰীয় বিবাহৰ পৰম্পৰা ভঙ্গ কৰা আৰু জনগোষ্ঠী বহিৰ্ভূত বিবাহ চাওঁতাল সমাজত আটাইতকৈ ডাঙৰ অপৰাধ বুলি বিবেচনা কৰা হয়। এনে নিয়ম উলংঘা কৰা সকলক সমাজৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰা বিধান অধূনা প্ৰচলিত।

প্ৰতিখন চাওঁতাল গাওঁ হৈছে সমাজ ব্যৱস্থাৰ এক মৌলিক আৰু প্ৰাথমিক বৈশিষ্টৰ নিদৰ্শন স্বৰূপ। চাওঁতাল গাওঁ এখনত থকা বিভিন্ন ফৈদে চাওঁতাল সমাজৰ গণতান্ত্ৰিক চৰিত্ৰটোকে দৰ্শায়। গাওঁৰ পৰিয়ালবোৰে লগ লাগি সকলো সামাজিক, ন্যায়িক আৰু বিধি-বিধান সম্পৰ্কীয় কাম-কাজৰ বাবে এক স্বতন্ত্ৰ একক হিচাপে ভূমিকা পালন কৰে।

চাওঁতাল সমাজত মহিলাৰ স্থান ঃ

চাওঁতাল সমাজত যদিওবা মহিলাৰ স্থান পুৰুষৰ তুলনাত নিম্ন, তথাপিও সমাজত মহিলাই এক সুকীয়া স্থান দখল কৰি আহিছে। চাওঁতাল মহিলা সমাজত আধুনিকতাৰ পৰশ পৰা স্বত্বেও নাৰীসমাজৰ পৰম্পৰা আৰু বিধিৰ প্ৰতি অধিকাৰ তথা আনুগত্যতা আছে। বিবাহত নবহালৈকে সমগ্ৰ দায়িত্ব পিতৃয়ে বহন কৰিব লাগে বাবে এগৰাকী চাওঁতাল ছোৱালী পিতৃৰ সম্পত্তিৰ দৰে বুলিব পাৰি। যদি ছোৱালীয়ে কেনো ৰীতি-নীতি উলংঘন কৰে, তাৰ বাবে পিতৃ অথবা অভিভাৱকে পদক্ষেপ ল'ব লাগে। যদি চাওঁতাল ছোৱালীৰ কোনো প্ৰেমিক থাকে আৰু সেই কথা ৰাজহুৱা হয় তেতিয়া তেওঁৰ বিয়াৰ বাবে যোগ্যতা হানি হয়। যদি কোনো অবিবাহিত জীয়ৰীয়ে কোনো নীতি উলংঘা হোৱা কাৰ্য কৰে তাৰ বাবে 'সম্পত্তি

বিপথগামী’ হোৱা বুলি পিতৃক সমাজচ্যুত কৰা হয়। ঠিক তেনেদেৰে বিবাহৰ পাছত এগৰাকী ছোৱালী সম্পূৰ্ণৰূপে স্বামীৰ সম্পত্তি হৈ পৰে আৰু তেতিয়াৰে পৰা তেওঁৰ সমূহ দায়িত্ব স্বামীৰ ওপৰত ন্যস্ত হয়। লিংগভেদে কামৰ বিভাজন থাকে যদিও ঔচিত্য আৰু সুবিধা অনুসৰি উক্ত বিভাজন কৰা হয়। কিছুমান কামৰ পৰা মহিলাক বাৰণ কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে মহিলাই হাল বাব নোৱাৰে, ঘৰৰ চালত উঠিব নোৱাৰে অথবা কোৰ আদি মাৰিব নোৱাৰে। তদুপৰি চাওঁতাল মহিলাই ধনু-কাঁড় চলাব নোৱাৰিব, খুৰ ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰিব, বটালিৰে বিন্ধা কৰিব নেৱাৰিব, কুঠাৰ চলাব নোৱাৰিব অথবা বৰশিৰে মাছ মাৰিব নোৱাৰিব। কাপোৰ বোৱা আৰু ঘৰ বনোৱা কাম আদিটো চাওঁতাল মহিলাই অংশ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে। পুৰুষৰ কাপোৰ পৰিধান কৰা আৰু পুৰুষে বজোৱা বাদ্যযন্ত্ৰ চাওঁতাল মহিলাই বজোৱাটো তেওঁলোকৰ ৰীতিৰ বিপৰীত। এই সকলোবোৰ কাম কেৱল পুৰুষৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত। অনুৰূপ ধৰণে মহিলাক কেতিয়াও জন্তু বলি দিবলৈ অনুমতি দিয়া নহয় আৰু তেনে কাৰ্য মহিলাই প্ৰতক্ষ্য কৰাটো নিষিদ্ধ। পৰিস্থিতি সাপেক্ষে মহিলাক ‘ভিতৌৰ’ত অৰ্থাৎ ঘৰৰ একোণত স্থাপন কৰা গোসাঁই থান প্ৰৱেশ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া নহয়। মহিলাই উল্লিখিত নীতি ভংগ কৰিলে বঙ্গাৰ ব্যঘাত জন্মে বুলি চাওঁতাল সমাজত বিশ্বাস প্ৰচলিত হৈ আহিছে। অৱশ্যে কিছুমান কাৰ্য যেনে খৰিকটা, খোৱা পানী যোগাৰ কৰা, ৰন্ধা আদি কাৰ্যবোৰ সম্পূৰ্ণৰূপে মহিলাই সমাপন কৰিব লাগে। এটা ক্ষেত্ৰত চাওঁতাল মহিলাক পুৰুষৰ পৰা সম্পূৰ্ণৰূপে পৃথক কৰিছে। ক’লা যাদুৰ প্ৰতি থকা তেওঁলোকৰ বিশ্বাস অনুযায়ী কেৱল মহিলাহে ডাইনী হ’ব পাৰে, পুৰুষে কেৱল ডাইনী অনুসন্ধান কৰাৰ লগতে আৰোগ্য কৰিব পাৰে। সেইবাবেই মহিলাক সম্পূৰ্ণৰূপে ঢোল বজাবলৈ দিয়াৰ পৰা বাৰণ কৰাৰ লগতে মৌন্‌ঝি থান আৰু সৎকাৰ স্থলিলৈ যোৱাত বাধা আৰোপ কৰা হয়। কাৰণ তেনে কৰিলে পুৰুষৰ মনত ডাইনীৰ সন্দেহ উপজিব বুলি শংকা কৰা হয়।

সম্পত্তিৰ ওপৰত চাওঁতাল মহিলাৰ অধিকাৰ ঃ

চাওঁতাল সমাজত বিবাহিত মহিলাতকৈ অবিবাহিত যুৱতীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰ অধিক। যেতিয়ালৈকে কোনো যুৱতীয়ে বিবাহপাশত আবদ্ধ নহয় তেতিয়ালৈকে তেওঁ উপাৰ্জন কৰা পাৰিশ্ৰমিকৰ অধিকাৰ পৰিয়ালৰ মুৰব্বীৰ থাকে। অবিবাহিত যুৱতীৰ ছয় প্ৰকাৰৰ

পাৰিশ্ৰমিকৰ ওপৰত অধিকাৰ থাকে। ইয়াৰে প্ৰথমটো হ'ল 'ইৰাৰ্পা' অৰ্থাৎ কৃষি শস্যৰ অংশ। প্ৰায় সকলোবোৰ অৱস্থাপন্ন পৰিয়ালতে 'ইৰাৰ্পা' দিয়া হয়। দ্বিতীয়তে মোমায়েকে উপহাৰ স্বৰূপে যি জন্তু উপহাৰ হিচাপে প্ৰদান কৰে তাৰ ওপৰত অবিবাহিত যুৱতীৰ অধিকাৰ থাকে তদুপৰি অবিবাহিত যুৱতীয়ে কেইবাটাও ৰীতি পালন কৰাত একেচেতিয়া অধিকাৰ পায়। যদি ককাক অথবা ভিনীহি যুৱতীৰ গৃহলৈ আহে তেতিয়া যুৱতী গৰাকীয়ে তেওঁলোকৰ ভৰি ধুৱাই দিয়ে। পৰম্পৰা অনুসৰি তেওঁলোকেও যুৱতীজনীক উপহাৰ প্ৰদান কৰে। যিবোৰ সম্পূৰ্ণৰূপে যুৱতীজনীৰ একেচেতিয়া সম্পত্তি। বায়েকৰ বিবাহত যুৱতীয়ে 'আকবুৰিক' অথবা মূৰব্বী ছোৱালী হিচাপে কাৰ্য কৰে আৰু বিভিন্ন উপহাৰ লাভ কৰে। ছোৱালীজনীৰ মা বা দেউতাকৰ মৃত্যু হ'লেও তেওঁ কিছুপৰিমানে সম্পত্তিৰ অধিকাৰ লাভ কৰে। যদি ছোৱালীৰ মাক ইতিমধ্যে মৃত্যু হৈছে, তেতিয়া দেউতাকৰ অস্থাৱৰ সম্পত্তিবোৰৰ অধিকাৰ যুৱতীয়ে বিয়াত নবহালৈকে লাভ কৰে। যদি ছোৱালী সেই সময়ত নাবালক হয় তেতিয়া তেনে সম্পতিবোৰ নিজৰ সুবিধা অনুসৰি ৰাখিব পাৰে অথবা ছোৱালীৰ অভিভাৱকে ছোৱালী সাবালক নোহোৱালৈকে নাইবা বিবাহত নবহালৈকে ৰাখিব পাৰে। যদি ছোৱালীৰ মাকৰ ইতিমধ্যে মৃত্যু হয় আৰু ছোৱালীৰ ককায়েক বা ভায়েক থাকে তেতিয়া দেউতাকৰ স্থাৱৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত অধিকাৰ দাবী কৰিব নোৱাৰে। যদি ছোৱালীৰ বিবাহৰ পূৰ্বে পৰিয়ালত বিভাজন হয় তেতিয়া ছোৱালীক পোহনীয়া জন্তু ৰূপত 'দাংগুৱাহিচা' প্ৰদান কৰে। প্ৰচলিত নীতি অনুসৰি দেউতাকৰ স্থাৱৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত ছোৱালীৰ সীমিত অধিকাৰ থাকে। পৰিয়াল বিভাজনৰ সময়ত ককায়েক ভায়েকৰ পৰা অবিবাহিত ছোৱালীয়ে সম্পত্তিৰ অধিকাৰ দাবী কৰিব নোৱাৰে যদিও সাধাৰণতে বিবাহৰ সময়ত আৰ্থিক কামত ব্যৱহাৰৰ বাবে ভূমিৰ কিছু অংশ আছুতীয়াকৈ ৰখা হয়। তদুপৰি ছোৱালী সাবালিকা হ'লেও তেওঁৰ দেউতাক, ককায়েক নাইবা দেউতাকৰ সম্পৰ্কীয়ক বিয়া নোহোৱালৈকে ভৰণ-পোষণৰ দাবী কৰিব পাৰে। ইয়াৰ লগতে ছোৱালীৰ বিয়া নোহোৱালৈকে ভৰণ-পোষণৰ বাবে ৰখা ভূমি অধিগ্ৰহণ কৰি ৰাখিব পাৰে। ছোৱালীয়ে বিয়া নোহোৱালৈকে সম্পৰ্কীয় অভিভাৱকৰ পৰা 'ইৰাৰ্পা' হিচাপে লাভ কৰা অংশৰ লগতে ছোৱালীৰ বাবে ৰখা ভূমিখিনি অধিগ্ৰহণ কৰি ৰাখিব পাৰে। তেনেধৰণৰ ভূমিৰ ওপৰত ছোৱালীৰ একচেটীয়া অধিকাৰ থাকে। অনুৰূপ ধৰণে কোনো ককাই-ভাই নাইবা

দেউতাকৰ সম্পৰ্কীয় কোনো নাথাকিলে অবিবাহিত ছোৱালীয়ে দেউতাকৰ সকলোবোৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰ লাভ কৰে। অবিবাহিত ছোৱালীৰ আৰু কিছুমান অছুতীয়া অধিকাৰ আছে। যদি কোনোবাই তেওঁৰ সন্মান হানি কৰে তেতিয়া অপৰাধীয়ে 'লাজাওমাৰাও' অৰ্থাৎ জৰিমনা আদায় দিব লাগে। লাজাওমাৰাও হিচাপে লাভ কৰা ধন ছোৱালীৰ একচেটীয়া সম্পত্তি। সকলো ব্যৱহাৰ্য্য সামগ্ৰী, গহণা, নগদ ধন অথবা পোহনীয়া জন্তু আদিবোৰৰ ওপৰত অবিবাহিত ছোৱালীৰ অধিকাৰ থাকে। যদি বিয়াৰ পাছত ছোৱালীয়ে দেউতাকৰ কৃষি কাৰ্যত সহায় কৰিবৰ বাবে আহে তেতিয়া তাৰ বাবে তেওঁ দেউতাকৰ পৰা অতিৰিক্ত শস্যৰ অংশ লাভ কৰিব। যদি ইৰাৰ্পা মূৰ্গী, গাহৰী, ছাগলী, গৰু আদি পোহনীয়া জন্তুৰ লগতে নগদ ধনৰূপত থাকে বিবাহৰ পাছত নতুন ঘৰত থিতাপি নোহোৱালৈকে সেইবোৰ দেউতাকৰ ঘৰত ৰাখিব পাৰে। অস্থাৱৰ সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত স্বামীৰ অধিকাৰ নাথাকে যদিও মহিলাৰ সন্তানৰ মাজত সম অধিকাৰ থাকে। স্থাৱৰ সম্পত্তি অৰ্থাৎ ভূমিৰ ক্ষেত্ৰত এই নীতি পৰিস্থিতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। যদি ভূমি 'তাবেনজম' (ম্যাদী) হয় তেতিয়া বিবাহিত মহিলাৰ সন্তানে ইয়াৰ অধিকাৰ লাভ কৰে। মহিলাৰ স্বামী অথবা স্বামীৰ পৰিয়ালে তেনে ভূমিৰ কোনোধৰণৰ উত্তৰাধীকাৰিতা দাবী কৰিব নোৱাৰে। যদি মহিলাৰ কোনো সন্তান নাথাকে তেতিয়া উক্ত ভূমিৰ অধিকাৰ পিতৃ -মাতৃ, ককায়েক, ভায়েক অথবা পিতৃৰ সম্পৰ্কীয়ক ঘূৰাই দিব পাৰে।

ন্যায়িক ব্যৱস্থাত চাওঁতাল মহিলাৰ অংশ গ্ৰহণ ঃ

চাওঁতাল সম্প্ৰদায়ৰ ন্যায়িক ব্যৱস্থাত মহিলাৰ বাবে তিনিখন আসন সংৰক্ষিত থাকে যাক 'বুঢ়ী হাড়াম' নামেৰে জনা যায়। ইয়াত বুঢ়ী শব্দৰ অৰ্থ বৃদ্ধ নহয় বয়োজেষ্ঠ হে। প্ৰকৃততে পদবী কেইটা বয়োজেষ্ঠৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত কৰা যেন লাগে যদিও ইয়াত বয়সৰ সৈতে কোনো সম্পৰ্ক নাথাকে। দৰাচলতে এই পদ কেইটা মৌন্‌ঝি, জগমৌন্‌ঝি আৰু নাইকিৰ পত্নীৰ কাৰণে মৌন্‌ঝিবুঢ়ী, জগমৌন্‌ঝি বুঢ়ী আৰু নাইকি বুঢ়ী নামেৰে পূৰ্ব নিৰ্ধাৰিত ধৰণে সংৰক্ষিত থাকে। উল্লেখযোগ্য যে চাওঁতাল সমাজত উল্লিখিত মহিলা বিষয়া কেইগৰাকীয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। বিশেষকৈ জনগোষ্ঠীটোৰ পৰম্পৰাগত সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক কাৰ্যসূচীবোৰত তেওঁলোকৰ ভূমিকা যথেষ্ট পৰিমাণে পৰিলক্ষিত হয়।

কিন্তু সকলো পদাধিকাৰীয়ে এই কথাত সহমত প্ৰকাশ কৰে যে মহিলাক ধৰ্মীয় কাৰ্যত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ দিয়াটো অনুচিত। মহিলায়ো উক্ত পৰম্পৰা স্বীকাৰ কৰি আহিছে।

ন্যায়িক ব্যৱস্থা ঃ

চাওঁতালসকল মুখ্যত গাওঁত বাস কৰে। গাওঁ খনত বাসকৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা অনুসৰি গাওঁৰ আকাৰ নিৰ্দিষ্ট হয়। প্ৰত্যেকখন চাওঁতাল গাওঁত এক সু-প্ৰতিষ্ঠিত প্ৰশাসন ব্যৱস্থা আছে। মোৰে হড়ক মুখ্য কৰি গাওঁ পৰিষদ খন গঠন কৰা হয় আৰু গাওঁৰ মুৰব্বী অৰ্থাৎ মৌন্‌ঝি হ'ল মোৰে হড়ৰ স্থায়ী সভাপতি। সকলো পৰিয়ালৰ প্ৰত্যেকজন সদস্যই গাওঁ পৰিষদৰ সদস্য যদিও প্ৰায়ে পৰিষদৰ সভাত মূৰব্বী অথবা জেষ্ঠ পুৰুষ সদস্যইহে প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। সমগ্ৰ জনগোষ্ঠীটোৰ কথা জড়িত হৈ থকা যিকোনো সামাজিক নাইবা ধৰ্মীয় বিষয়ত কি পদক্ষেপ লোৱা হ'ব সেইটো পৰিষদে নিৰ্ণয় কৰে। বিবাহ, মৃতকৰ অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়া, বিবাদৰ সমাধান, ধৰ্মীয় উৎসৱৰ তিথি আদি নিৰ্দিষ্ট কৰাটো পৰিষদৰ মুখ্য কাম। চাওঁতাল ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ কাৰ্যাৱলী অতি নিখুত বুলিব পাৰি। চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ পৰম্পৰাগত শাসন ব্যৱস্থাত গাওঁক প্ৰশাসনৰ প্ৰাথমিকস্তৰ বুলি বিবেচনা কৰা হয়। চাওঁতালসকলৰ তিনিটা স্তৰৰ জনগোষ্ঠীয় পৰিষদ থাকে সেইবোৰ হ'ল —

মৌন্‌ঝি বাইসি ঃ

গাওঁৰ ন্যায়ালয়ত মৌন্‌ঝিয়ে কৰ্তৃত্বশীল ন্যায়াধীশ হিচাপে কাৰ্য কৰে। চাওঁতালি ভাষাত বাইসি অৰ্থাৎ 'সমিটি'ৰ অন্তৰালত থকা ধাৰণা হ'ল সামাজিক ভিত্তিত কৰা বিচাৰৰ ন্যায় প্ৰতিস্থা। তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে যে মৌন্‌ঝি বাইসিৰ ওচৰত কোনো গাওঁবাসীয়ে অন্যায় ভোগ কৰিব লগা নহয়। কোনো বিচাৰৰ ন্যায় প্ৰদান কৰাৰ সময়ত সমগ্ৰ গাওঁবাসীয়ে প্ৰত্যক্ষ কৰি থাকে বাবে অপৰাধীয়ে নিৰ্ধাৰিত নীতি মতে শাস্তি পোৱাটো নিশ্চিত কৰে। গোচৰীয়াই তেওঁৰ আপত্তিৰ কথা মৌন্‌ঝিৰ আগত ব্যক্ত কৰিব লাগে। আপত্তি শুনাৰ পাছত মৌন্‌ঝিয়ে গদিৎক গাওঁবাসীৰ এখন সভা আহ্বান কৰিবলৈ কয়। সভাত নিজৰ আসন গ্ৰহণ কৰাৰ পাছত মৌন্‌ঝিয়ে সভা আহ্বানৰ কাৰণ ব্যাখ্যা কৰে। সেই কাম সমাপন হোৱাৰ লগে লগে

গাওঁৰ মৌন্‌ঝিৰ সন্মুখত দুডাল লাঠি ৰাখি নাইকিয়ে লাঠি দুডালৰ পাঁচ ঠাইত সেন্দুৰ আৰু গোবৰৰ ফোট লগায়। ইয়াৰ লগতে পাঁচটা মুদ্ৰা আনি মৌন্‌ঝিৰ সন্মুখত ৰখা হয়। তেতিয়া মৌন্‌ঝিয়ে গোচৰীয়াক ভোগ্‌দৰ সন্মুখলৈ আহি তেওঁৰ আপত্তি ব্যক্ত কৰিবলৈ আহ্বান কৰে। গোচৰীয়াৰ আপত্তি শুনাৰ পাছত মৌন্‌ঝিয়ে গোচৰীয়াক কোনোবা সাক্ষী আছে যদি সভাৰ আগত সাক্ষী দিবলৈ আহ্বান কৰে। সাক্ষী থাকিলে নাম ঘোষণা কৰাৰ পাছত গোচৰীয়াই নিজৰ আসনলৈ যায়। ইয়াৰ পাছত অভিযুক্তক নিজৰ মতামত প্ৰকাশ কৰি কৰিবলৈ কোৱা হয়। তেওঁ যদি অভিযোগ অস্বীকাৰ কৰে তেন্তে ভোগ্‌দই সাক্ষীৰ মতামত লবলৈ মৌন্‌ঝিক পৰামৰ্শ প্ৰদান কৰে। গাওঁৰ নাইকিয়ে গাওঁবাসীৰ আগত সাক্ষীৰ চাওঁতালী পৰম্পৰাত শপত বাক্য পাঠ কৰোৱায়। ইয়াৰ পাছতহে সাক্ষীক বিচাৰ চলি থকা বিষয়টোৰ সম্পৰ্কে নিজ চকুৰে কি দেখিছিল তাক ব্যক্ত কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হয়। সাক্ষীৰ মতামত গ্ৰহণ কৰাৰ পাছত মৌন্‌ঝিয়ে ভোগ্‌দসকলক কি শাস্তি দিলে উচিত হয় সেই সম্পৰ্কে তেওঁলোকৰ মাজত আলোচনা কৰাৰ পৰামৰ্শ দিয়ে। যিটো প্ৰক্ৰিয়াক ‘বেংগাৰকোচা’ নামেৰে জনা যায়। ইয়াৰ লগে লগে ভোগ্‌দসকলে জনসমাগমৰ পৰা কিছু নিলগলৈ আঁতৰি যায় আৰু আৰোপী, আবেদনকাৰী, সাক্ষী আদিৰ মতামতবোৰ পুনঃমূল্যায়ণ কৰে। উক্ত আলোচনাতে আবেদনকাৰী, অভিযুক্ত আৰু আভিযোগকাৰীৰ চৰিত্ৰ সম্পৰ্কে সুক্ষ্ম বিশ্লেষণ কৰাৰ লগতে আইন উলংঘা কৰা বিষয়টোৰ প্ৰতিটো দিশ আৰু ইয়াৰ পৰা সমাজত পৰিব পৰা প্ৰভাৱ আদি সকলোবোৰ দিশৰ প্ৰতি গুৰুত্ব দিয়া হয়। ইয়াৰ পাছত তেওঁলোক এক সিদ্ধান্তত উপনীত হৈ মৌন্‌ঝিক অৱগত কৰে। তাৰ পাছত অভিযুক্ত দোষী হয়নে নহয় সেই ৰায় ঘোষণা কৰা হয়। যদি অভিযুক্ত দোষী সাব্যস্ত কৰা হয় তেতিয়া উক্ত দোষৰ শাস্তি কি হ'ব সেই কথাও সভাতে মৌন্‌ঝিয়ে ঘোষণা কৰে। যদি ঘোষণা কৰা ৰায়ৰ সম্পৰ্কে কোনো গাওঁবাসীৰ কিবা আপত্তি থাকে তাক মৌন্‌ঝিয়ে শুনিবলৈ বাধ্য। অৱশ্যে উক্ত আপত্তি কেৱল মাত্ৰ জৰিমনাৰ পৰিমাণ অথবা শাস্তিৰ প্ৰকৃতিৰ সম্পৰ্কেহে কৰিব পাৰিব। ভোগ্‌দসকলে তেনে আপত্তি গ্ৰহণ কৰি ঘোষণা কৰা শাস্তিৰ সংশোধন সম্পৰ্কে মৌন্‌ঝিক পুনৰ বিচাৰ কৰিবলৈ ক'ব পাৰে। তেতিয়া মৌন্‌ঝিয়ে সভাতে শাস্তিৰ প্ৰকৃতিৰ সংশোধন বিষয়ক ৰায় প্ৰদান কৰে। প্ৰায়বোৰ বিচাৰতে সংশোধিত ৰায়দান সভাই স্বীকাৰ কৰি লয়। কাৰণ এনে ৰায়দান সভাৰ সন্মতি মত সাপেক্ষে দিয়া হয়।

পৰৱৰ্তী পদক্ষেপ সমূহ হ'ল অভিযুক্তৰ ওপৰত জৰিমনা কেনেদৰে বিহা হ'ব তাক লৈ আলোচনা। মৌন্‌ঝিয়ে গাওঁৰে কেইজনমান ব্যক্তিক সেই দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। আৰ্থিক জৰিমনা প্ৰদান কৰিলে গাওঁৰ গদিৎক নিৰ্ধাৰিত জৰিমনা সংগ্ৰহ কৰি আনি সভাত জমা দিয়াৰ নিৰ্দেশ দিয়ে। মৌন্‌ঝিয়ে নিজস্ব ভাৱে ৰায়দান দিব পৰা কিছু গোচৰ তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ —

ক) পাৰিবাৰিক কন্দল

খ) মাৰপিট

গ) মিছা অভিযোগ

ঘ) যৌন অপৰাধ

ঙ) অন্যান্য অপকৰ্ম

ঠিক তেনেকৈ গাওঁৰ প্ৰত্যেকটো সামাজিক সম্পৰ্ক মোৰেহড়ে মৌন্‌ঝিক অৱগত কৰি বৈধতা প্ৰদান কৰে। অন্যথা গাওঁত তাৎক্ষণিক প্ৰভাৱ পৰা বিষয়ত জৰুৰী গাওঁসভাৰ আহ্বান কৰে। ঠিক তেনেকৈ মৌন্‌ঝিয়েও সকলো ধৰণৰ ঘটনাৰ সৈতে সংলগ্ন হৈ থাকে। গঞাই পোনে পোনে আৰক্ষী চকীলৈ যোৱাটো নিষেধ। তেওঁলোকে ভূমি বিবাদ, পাৰিবাৰিক জীৱন, পশুধন, বেদখল আদি আন আন বিবাদো গাওঁতে সমাধান কৰে। শাস্তি দিয়াৰ ক্ষেত্ৰটো অপৰাধীক মৌন্‌ঝিয়েহে পৰম্পৰাগত ভাৱে শাস্তি প্ৰদান কৰে।

যদি কোনো লোকৰ মৌন্‌ঝিবাইসীয়ে দিয়া শাস্তি গ্ৰহণযোগ্য নহয় তেতিয়া অভিযুক্তই উৰ্দ্ধতম বিচাৰপতি অৰ্থাৎ পৰগণাবাইসীৰ ওচৰত আবেদন কৰিব পাৰে।

পৰগণাবাইসি ঃ

পৰগণাবাইসি হ'ল চাওঁতালসকলৰ দ্বিতীয় পৰ্যায়ৰ বিচাৰালয়। পৰগণা হ'ল কেইখন মান গাওঁ সাঙুৰি গঠন কৰা এটা অঞ্চল। নিৰ্দিষ্ট অঞ্চলক লৈ গঠিত পৰগণাক চাওঁতালসকলে নিজ অঞ্চলৰ সৰ্বেসৰ্বা বুলি গণ্য কৰে। দহৰ পৰা বিশ খন গাওঁক লৈ গঠিত এখন পৰগণাই উক্ত অঞ্চলত প্ৰশাসনিক কাৰ্য পৰিচালনা কৰে। এই পৰিষদৰ মুৰব্বীজনক পৰগণা বুলি কোৱা হয়। পৰগণাৰ অধীনত থকা অঞ্চলৰ মৌন্‌ঝিসকলে পৰগণাৰ বাবে যোগ্য ব্যক্তিক সেই পদলৈ

নিৰ্বাচন কৰে। পূৰ্বতে পৰগণা চাওঁতাল জনসাধাৰণৰ মুখ্য প্ৰবক্তা আছিল বুলিব পাৰি। কাৰণ তেতিয়া চাওঁতাল জনসাধাৰণৰ সৈতে দেশৰ মূল সূতিৰ প্ৰশাসনৰ কোনো ধৰণৰ প্ৰত্যক্ষ সংযোগ নাছিল। ঔপনিবেশিক শাসনৰ পূৰ্বে, ঔপনিবেশিক শাসনৰ সময়ছোৱাত আৰু উত্তৰ ঔপনিবেশিক কালতো পৰগণাসকলে চাওঁতাল জনসাধাৰণৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে ৰাজ্যৰ মুখ্য শাসকৰ সৈতে সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰি চলিছিল। যেতিয়া কোনো বিবাদৰ পুনঃবিচাৰ আবেদন পৰগণাবাইসিৰ সন্মুখত উত্থাপন কৰা হয় তেতিয়া পুনঃ বিচাৰৰ বাবে আবেদন কৰা মৌন্‌ঝিজনে পৰগণাক সাক্ষাৎ কৰি তেওঁৰ সমস্যাৰ কথা অৱগত কৰাৰ লগতে পৰগণাবাইসিৰ পৰা কি আশা কৰি আবেদন কৰা হৈছে সেই কথাও বিৱৰি কয়। মৌন্‌ঝিৰ কথাত সন্তুষ্ট হ'লে মৌন্‌ঝিয়ে কি তাৰিখত বিষয়টোৰ সৈতে সম্পৰ্কীয় ব্যক্তি কেইজনক বিচাৰস্থলীলৈ আনিব পাৰিব তাৰ নিশ্চয়তা বিচাৰে। ইয়াৰ পাছত 'চক্লাদাৰে' (পৰগণা বাইসিৰ একৰাকী বিষয়ববীয়া) বিপক্ষে থকা মৌন্‌ঝিৰ ওচৰলৈ গৈ আবেদন কৰা মৌন্‌ঝিৰ আবেদনৰ কথা উল্লেখ কৰে আৰু পুনঃবিচাৰৰ শুনানীৰ তাৰিখ নিশ্চিত কৰাৰ কথাও কয়। নিম্ন বিচাৰ সভাত বিজয়ী পক্ষৰ মৌন্‌ঝিৰ লগতে অন্য দহজন মৌন্‌ঝিক সমগ্ৰ বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া নিৰীক্ষণ কৰাৰ বাবে আমন্ত্ৰণ কৰে। গোচৰৰ সৈতে জড়িত মৌন্‌ঝিৰ বাদেও নিৰীক্ষক হিচাপে আমন্ত্ৰণ কৰা মৌন্‌ঝিৰ লগত তেওঁলোকৰ অনুগামী গাওঁবাসীসকলক লৈ নিৰ্ধাৰিত তাৰিখত পৰগণাৰ বাসগৃহত উপস্থিত হয়। পৰগণাত উপস্থিত হোৱাৰ পাছত মৌন্‌ঝিসকলক উষ্ম অভ্যৰ্থনা জনোৱা হয়। পৰগণাৰ গাওঁত আহি মৌন্‌ঝিসকল উপস্থিত হোৱাৰ পাছত তেনে কৰাটো তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত ৰীতিৰ ভিতৰত পৰে। এইটো ৰসহীন বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ সলনি উৎসৱ সদৃশ দৃশ্য ক'ব পাৰি। মৌন্‌ঝিসকলে আসন গ্ৰহণ কৰাৰ পাছত চাক্লাদাৰৰ নেতৃত্বত সহায়ক বিষয়াসহ পৰগণাই বিচাৰকক্ষত প্ৰৱেশ কৰে। পৰগণাই পৰম্পৰাগত পৰিচ্ছদ অৰ্থাৎ মূৰত পাগুৰি মাৰি হাতত এডাল দীঘল বেতৰ লাঠি লৈ সভাকক্ষত প্ৰৱেশ কৰে। পাগুৰি আৰু বেতৰ লাঠিডাল হ'ল চাওঁতাল সমাজত ক্ষমতাৰ প্ৰতীক। পৰগণাক উপস্থিত আটাইকেইজন মৌন্‌ঝিয়ে অভিবাদন জনায়। পৰগণাই আনতকৈ এক উচ্চস্থানত আসন গ্ৰহণ কৰে। পৰগণাৰ কাষতে চাক্লাদাৰে আসন গ্ৰহণ কৰে; পাঁচজন নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝিয়ে পৰগণাৰ সোঁফালৰ খাটত আন পাঁচজনে পৰগণাৰ বাওঁফালে থকা খাটত বহে। আবেদন কৰা মৌন্‌ঝি আৰু প্ৰতিবাদী মৌন্‌ঝিয়ে পৰগণাৰ সন্মুখত দহৰ পৰা পোন্ধৰ ফুটৰ দূৰত্বত নিজৰ আসন

লয়। বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া চাবলৈ অহা গাওঁবাসীয়ে এই সমল ব্যক্তিসকলৰ চাৰিওফালে অৰ্ধবৃত্তাকাৰ ৰূপত ঠিয় হৈ থাকে। পৰগণাই উচ্চ ঠাইত থকা আসনত বহাৰ পাছতে চাক্লাদাৰে আবেদন কৰা মৌন্‌ঝিক তেওঁৰ গোচৰৰ কথা প্ৰকাশ কৰিবলৈ কয়। আবেদন কৰা মৌন্‌ঝিয়ে পৰগণাৰ সন্মুখত ঠিয় হৈ তেওঁৰ গোচৰৰ কথা ব্যক্ত কৰে। সমগ্ৰ গোচৰটো শুনাৰ পাছত পৰগণাই নিৰীক্ষক হিচাপে থকা মৌন্‌ঝিসকলক গোচৰীয়া আৰু প্ৰতিবাদী মৌন্‌ঝিৰ গোচৰটোৰ সম্পৰ্কে মতামত দিবলৈ কয়। নিৰীক্ষকসকলে তেওঁলোকৰ মাজত বিষয়টোৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰে আৰু এটা সিদ্ধান্তলৈ আহি সেই সম্পৰ্কে পৰগণাক অৱগত কৰে। পৰগণাইও বিষয়টোৰ সম্পৰ্কে ভাবি গুণি চায়। যদি পৰগণাৰ মতামতৰ সৈতে নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝি কেইজনৰ মতামতৰ মিল থাকে তেতিয়া পৰগণাই লগে লগে ৰায়দান গোষণা কৰে। যদি পৰগণাৰ ব্যক্তিগত মতামত আৰু নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝিৰ মতামত নিমিলে পৰগণাই বিষয়টোৰ গুৰুত্বৰ প্ৰতি ধ্যান ৰাখি মৌন্‌ঝিৰ মতামত পুনঃবিচাৰৰ বাবে অনুৰোধ কৰে। পৰগণাৰ মতামতৰ প্ৰতি গুৰুত্ব ৰাখি বিষয়টো আকৌ নতুন ধৰণে আলোচনা কৰা হয়। যদি নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝিয়ে অনুভৱ কৰে যে বিষয়টোৰ গুৰুত্বৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি পৰগণাৰ মতামতে এটা সুস্থসমাধান দিব তেতিয়া পৰগণাৰ মতামতৰ সৈতে তেওঁলোকৰ সহমতৰ কথা পৰগণাক ব্যক্ত কৰে। আৰু যদি পৰগণাৰ মতামতত ভাৰসাম্যতাৰ অভাৱ বুলি নিৰীক্ষকসকলে ভাৱে তেতিয়া অতি নম্ৰ ভাৱে উক্ত মতামতে সামাজিক মানদণ্ড হানি কৰাৰ লগতে ভৱিষ্যতে ঘটনাটোৱে জনসাধাৰণৰ মাজত এটা বেয়া আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে বুলি বিষয়টো পৰগণাক অৱগত কৰে। চাওঁতাল সামাজিক ৰীতি অনুসৰি পৰগণাই নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝিৰ মতামত অস্বীকাৰ কৰি নিজৰ মতামত বাহাল ৰাখিব পাৰে। ইয়াৰ পাছত পৰগণাই ৰায়দান ঘোষণা কৰে। ৰায়দান ঘোষণা হোৱাৰ পাছত গুচৰীয়া আৰু প্ৰতিবাদী মৌন্‌ঝিক উক্ত ৰায়দান সম্পৰ্কত তেওঁলোকৰ মতামত প্ৰকাশ কৰিবলৈ কিছু সময় দিয়া হয়। যদি দুয়োপক্ষই ৰায়দানৰ সিদ্ধান্ত সঠিক আৰু চূড়ান্ত বুলি বিবেচনা কৰে তেন্তে সেয়া স্বীকাৰ কৰি লয়। যদি যিকোনো এটা পক্ষই ৰায়দানৰ বিৰোধিতা কৰে তেতিয়া নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝিসকলে আপত্তিৰ কাৰণ আলোচনা কৰে আৰু বিৰোধিতাৰ কাৰণবোৰ পুনৰ ভালদৰে বিচাৰ কৰে। তেনেধৰণে আলোচনা কৰাৰ পাছত নিৰীক্ষক মৌন্‌ঝিসকলে এটা সহমতত উপনীত হোৱাৰ বাবে যত্ন কৰে। তাৰ পাছত পৰগণাই ঘোষণা কৰে যে আপত্তি কৰা সকলোবোৰ দিশ

চালিজালি পুনঃ বিবেচনা কৰি সমাজৰ ভালৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি নতুন ৰায়দান কৰা হৈছে। দ্বিতীয়বাৰ ঘোষণা কৰা ৰায়দানক দুয়োপক্ষই সাধাৰণতে স্বীকাৰ কৰি লয়। পৰগণাই বিচাৰ কক্ষ ত্যগ কৰাৰ পূৰ্বে আসনৰ পৰা উঠে আৰু ৰায়দানৰ প্ৰতীকস্বৰূপে বেতৰ লাঠি ডাল শূন্যলৈ তিনিবাৰ ডাঙি ৰায়দানত অনুমোদন কৰে। ইয়াৰ লগতে তেওঁ সকলো মৌন্‌ঝিকে তেওঁৰ গৃহলৈ পুনৰ আমন্ত্ৰণ কৰে। তেওঁৰ গৃহত সকলো মৌন্‌ঝিকে হাঁণ্ডি আপ্যায়ণ কৰে।

ল'বীৰ বাইসি ঃ

ল'বীৰ বাইসি হ'ল চাওঁতাল সমাজৰ ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়। যিখন বিচাৰালয় বাৰ্ষিক চিকাৰৰ দিনা হাবিৰ মাজত অনুষ্ঠিত কৰা হয়। ল'বীৰবাইসি শব্দটো চাওঁতালসকলৰ বাবে অতি ভয় লগা শব্দ হোৱাৰ লগতে ই এক আকৰ্ষণীয় শব্দও। ভয়লগা কাৰণটো হ'ল বাইসিয়ে যি কোনো সিদ্ধান্ত দিব পাৰে। অন্যহাতে যুৱ প্ৰজন্মই চাওঁতাল ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ উচ্চতম বিচাৰ সভাৰ কাৰ্যাৱলী প্ৰত্যক্ষ কৰাৰ সুযোগ লাভ কৰে বাবে ই তেওঁলোকৰ বাবে আকৰ্ষণীয়ও হয়। উল্লেখযোগ্য যে উক্ত চাওঁতাল বিচাৰালয়লৈ কেৱল প্ৰাপ্তবয়স্ক লোককহে যোৱাৰ অনুমতি দিয়া হয়। উক্ত অনুষ্ঠানত পৰিবেশিত বীৰ গীতসমূহে হয়তো যুৱপ্ৰজন্মক আকৰ্ষণ কৰাৰ অন্যতম কাৰণ হ'ব পাৰে। এই শ্ৰেণীৰ গীতবোৰ চাওঁতাল মহিলা সদস্য আৰু গাওঁৰ পথ বা যিকোনো সামাজিক স্থানত গোৱাটো নিষেধ। এইবোৰ গীত গোৱাটো পুৰুষৰ একচেতীয়া অধিকাৰ হোৱাৰ লগতে এনে গীতবোৰ অতি অশ্লীল হয়। ল'বীৰবাইসিৰ কৰ্মবিৰতি সময়ত আৰু বাইসি আৰম্ভ হোৱা পূৰ্ব দিনা গোটখোৱা বৃহৎ সংখ্যক লোকে বাইসিৰ বাবে অপেক্ষা কৰাৰ সময়ত পৰম্পৰাগত ভাৱে এই গীতসমূহ গোৱা হয়। ল'বীৰবাইসি হ'ল বাৰ্ষিক চিকাৰৰ সামৰণি পৰ্ব। 'দিহীৰি'ৰ নেতৃত্বত চাওঁতালসকলে বাৰ্ষিক চিকাৰলৈ যায়। চিকাৰৰ নেতা দিহীৰিয়ে তেওঁলোকৰ বাবে অপেক্ষা কৰি থাকে। দিহীৰিয়ে নিজ নিজ নাইকি আৰু মৌন্‌ঝিৰ নেতৃত্বত যোৱা গাঁওবাসীক সম্ভাষণ জনায়। কেতিয়াবা পৰগণাও উক্ত অনুষ্ঠানত অংশ গ্ৰহণ কৰে। প্ৰথম নিশা এই লোকসকল লোকে হাবিত থকা শিবিৰতে কটায়। পিছদিনা পুৱা দিহীৰিয়ে শুভ অশুভৰ সম্পৰ্কে পৰীক্ষা কৰে। যদি তেওঁ সেইদিনা চিকাৰত যোৱাতো শুভ বুলি নিশ্চিত হয় তেতিয়া জনসাধাৰণক চিকাৰলৈ যোৱাৰ

বাবে নিৰ্দেশ দিয়ে। যদি তেওঁ কিবা অশুভ ইংগিত লাভ কৰে তেতিয়া অংশগ্ৰহণকাৰী জনতাক সঠিক সময়ৰ বাবে অপেক্ষা কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। চিকাৰ কাৰ্য সমাপ্ত হোৱাৰ পাছত অংশ গ্ৰহণকাৰী জনতাই ল'বীৰ বাইসিৰ সমাপ্তিৰ অনুষ্ঠানৰ বাবে শিবিৰলৈ উভতি আহে। উক্ত অনুষ্ঠান দিহিৰীৰ সভাপতিত্বত অনুষ্ঠিত হয়। ল'বীৰ বাইসি হ'ল পাঁচখন বেলেগ বেলেগ উপ-সমিটিৰ (বা শাখা) সমূহীয়া নাম। পাঁচখন উপ-সমিটি হ'ল এনে ধৰণৰ — মৗন্‌ঝি উপ-সমিটি, জগমৗন্‌ঝি উপ-সমিটি, গদিৎ উপ-সমিটি, নাইকি উপ-সমিটি আৰু লাচেৰ উপ-সমিটি। ল'বীৰ বাইসিৰ সময়ত সাধাৰণতে ইখনে-সিখনৰ পৰা সামান্য দূৰত্বত এই পাঁচখন উপ-সমিটিয়ে বেলেগ বেলেগকৈ বহে। সভাপতি দিহৰীক আৱৰি অৰ্ধবৃত্তাকাৰত পাঁচজোপা গছৰ তলত উক্ত উপ-সমিটিবোৰ বহাত গুৰুত্ব দিয়া হয়। উক্ত সভাত দিহৰীৰ সন্মুখত পৰগণা বাইসিত নিস্পত্তি নোহোৱা গোচৰবোৰ গোচৰীয়া পক্ষই নিজে নাইবা নিজ গাওঁৰ মৗন্‌ঝিৰ দ্বাৰা উত্থাপন কৰে। গোচৰৰ শুনানীৰ পাছত দিহৰীয়ে কোনো উপ-সমিটিক এই বিষয়ে আলোচনা কৰা দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। তেওঁলোকে বিস্তৃত ভাৱে আলোচনা কৰি এটা সিদ্ধান্তলৈ আহে আৰু সেই সম্পৰ্কে দিহৰীক তেওঁলোকৰ মতামত জনায়। দিহৰীয়ে উপ-সমিটিৰ মতামত শুনাৰ পাছত তেওঁৰ মতামতৰ সৈতে মিল পালে লগে লগে ৰায়দান ঘোষণা কৰে। যদি তেওঁ উপ-সমিটিৰ মতামতৰ সৈতে সহমত নহয় তেতিয়া বিষয়টো লাচেৰ উপ-সমিটিয়ে প্ৰেৰণ কৰে। লাচেৰ উপ-সমিটিৰ মতামতক চুড়ান্ত ৰায় বুলি গ্ৰহণ কৰা হয় যদিও দিহৰীয়েহে ৰায়দান কৰাটো নিয়ম সিদ্ধ।

অতীতত চাওঁতালসকলে উল্লিখিত এক পৃথক গণতান্ত্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াৰে তেওঁলোকৰ সমাজ জীৱন পৰিচালনা কৰিছিল যদিও সাম্প্ৰতিক সময়ত পৰগণাবাইসি আৰু ল'বীৰবাইসিৰ অস্তিত্ব অসমৰ চাওঁতাল সমাজত বিচাৰি পোৱা নাযায়। মাথো মোৰেহড়ৰ জৰিয়তে মৗন্‌ঝি বাইসিয়ে প্ৰতিখন গাওঁতে সামাজিক জীৱন পৰিচালনা কৰি অহা নিয়মটোহে সৰ্বত্ৰে পৰিলক্ষিত হয়।

গাওঁ সভাৰ বিষয়ববীয়াৰ নিৰ্বাচন ঃ

মাঘ মাহত অনুষ্ঠিত হোৱা 'মাঘচিম' অনুষ্ঠান পালনৰ পাছত গাওঁবাসী একগোট হয়। উক্ত অনুষ্ঠানত মৗন্‌ঝিয়ে তেওঁৰ বিষয়বাবৰ পৰা পতদ্যাগ কৰে আৰু তাৰ পাছত গাওঁ সভাৰ

আন আন বিষয়ববীয়াসকলেও পদত্যাগ কৰে। যদি কোনো বিষয়ববীয়াৰ কামত ৰাইজ অসন্তুষ্ট তেতিয়া এই সভাতেই আন কোনো ব্যক্তিক সেই বিষয়বাবটো অৰ্পণ কৰা হয়। অন্যথা পূৰ্বৰ বিষয়ববীয়া সকলকে তেওঁলোকৰ বিষয়বাব সমূহ পুনৰ্বাৰ অৰ্পণ কৰা হয়। তাৰ কিছুদিন পাছত তেওঁলোকে এক নিৰ্দিষ্ট দিনত শপত বাক্য পাঠ কৰি নিজৰ নিজৰ দায়িত্বসমূহ গ্ৰহণ কৰে। নাইকিৰ নিৰ্বাচন প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ মূৰে মূৰে কৰা হয়। যদি কোনো বিষয়ববীয়াৰ মৃত্যু হয় তেন্তে এই বছৰেকীয়া অনুষ্ঠানতহে তেওঁৰ বিষয়বাব আন কাৰোবাক অৰ্পণ কৰা হয়। মূখ্যতঃ উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে বিষয়বাব সমূহ অৰ্পণ কৰা হয় যদিও ৰাইজৰ সন্মতি অবিহনে এইয়া সম্ভৱ নহয়। কোনো বিষয়ববীয়াই গাওঁৰ জনসাধাৰণৰ অনুমতি অবিহনে যি কোনো পদত অধিষ্ঠিত হৈ থাকিব নোৱাৰে। সেয়েহে নিৰ্বাচনৰ দিনা প্ৰত্যেকজন গাওঁবাসীৰ মতামত গ্ৰহণ কৰা হয়। যদি কোনো ব্যক্তিৰ কণ্ঠস্বৰত সামান্য সন্দেহৰ আভাষ পোৱা যায় তেতিয়া তেনে ব্যক্তিক নিজৰ স্থিতি স্পষ্ট কৰিবলৈ কোৱা হয়। যদি কোনো ব্যক্তিৰ নিৰ্বাচনৰ ক্ষেত্ৰত কাৰোবাৰ বিৰোধিতা প্ৰকাশ হয় তেতিয়া সমগ্ৰ বিষয়টো পদ্ধতি গত ভাৱে অনুসন্ধান কৰা হয়। তাৰ পাছতহে নিৰ্বাচিত ব্যক্তিক নিৰ্ণায়ক শপত বাক্য পাঠ কৰিবলৈ দিয়া হয়।

বাৰণ বা টেবু ঃ

'মেজিক' শব্দটো এটি নৃবৈজ্ঞানিক পৰিভাষা। চাৰ জেমচ্ ফ্ৰেজাৰৰ মতে বাস্তৱৰ কোনো এটা ঘটনা বা ক্ৰিয়াৰ অনুকৰণশীল আন এটা কৰ্মই বাস্তৱত প্ৰভাব পেলাব পাৰে বুলি আদিম মানৱৰ ধাৰণা আছিল আৰু এই ধাৰণাৰ পৰাই মেজিকৰ উৎপত্তি। ফ্ৰেজাৰে 'মেজিক'ক দুটা ভাগত ভগাইছে — সদৃশ বিধানী বা অনুকৃত মেজিক (Homeopathic, imitative or mimetic magic) আৰু স্পৰ্শজ মেজিক (Contagious magic)। বাস্তৱৰ এটা ঘটনাৰ অনুকৰণ কৰি অনুৰূপ ফল পবলৈ আশা কৰিলে তাক অনুকৃত মেজিক বুলিকোৱা বয়। উদাহৰণ স্বৰূপে — অসমৰ তোলনী বিয়াৰ সময়ত ছোৱালীজনীক 'জননী' (কাপোৰত কিবা কিবি বস্তু দি বন্ধা টোপোলা) কোলাত দিয়া হয়, উজনী অসমত কেচুঁৱা কোলাত দিয়া হয়, ভৱিষ্যতে সন্তান জন্ম দিয়াৰ আশা কৰি। বড়ো কছাৰীসকলৰ মাজত ভাত খায়েই বিছনাত বাগৰিব নাপায়, তেনে কৰিলে পথাৰৰ শস্য বাগৰি পৰে বুলি জনবিশ্বাস প্ৰচলিত। আনহাতে

'স্পৰ্শজ মেজিক'ক এটা সময়ত নিজৰ সংস্পৰ্শত থকা বস্তু দূৰলৈ গ'লে তাৰ পৰাই ক্ৰিয়া কৰিব বুলি ভবা হয়। সন্তান জন্মৰ পাছত গৰ্ভ ফুল পুতি থোৱা হয় যাতে তাৰদ্বাৰা আনে সন্তানৰ অনিষ্ট কৰিব নোৱাৰে।[৬]

অজ্ঞাতসাৰে হ'লেও আদিম মানৱে মেজিকৰ যোগেদি এটা কাৰণিক সূত্ৰ মানি লৈছিল আৰু এই ফালৰ পৰা মেজিক এটা প্ৰাকৃতিক সূত্ৰৰ তুল্য । এনে মেজিকক ফ্ৰেজাৰে 'তাত্ত্বিক মেজিক' আখ্যা দিছে। আনহাতে মেজিকৰ সহায়েৰে নিজৰ ইপ্সিত আকাংক্ষা পূৰণাৰ্থে আদিম মানৱে নৃত্য কৰিছিল আৰু গীত গাইছিল আৰু এইদৰেই ভালেমান আচাৰ অনুষ্ঠানৰ সৃষ্টি হৈছিল। এই আচাৰ অনুষ্ঠানসমূহকেই ফ্ৰেজাৰে ব্যৱহাৰিক মেজিক (Practical Magic) নাম দিছিল। ব্যৱহাৰিক মেজিকক ফ্ৰেজাৰে পুনৰ দুই ভাগত ভাগ কৰিছে — ধনাত্মক মেজিক (Positive magic) বা ভোজবাজী (Sorcery) আৰু ঋণাত্মক মেজিক (Negative) বা টেবু (Taboo)। কিছুমান আচাৰ আচৰণ পালন কৰি ফলাকাঙ্খা কৰিলে তাক ধনাত্মক মেজিক বোলা হয় আনহাতে সেই নীতি নিয়ম পালন কৰাৰ পৰা বিৰত থাকি যেতিয়া ফলাকাঙ্খা কৰা হয় তাক ঋণাত্মক মেজিকবোলা হয় অৰ্থাৎ মেজিকৰ ঋণাত্মক দিশটোৱেই হৈছে টেবু। ইয়াত মানুহে কিছুমান আচাৰ আচৰণ পালনৰ পৰা বিৰত থাকি মনত ভবা ফল পোৱাৰ আকাংক্ষা কৰে। টেবু এটা পলিনেচীয় শব্দ। সামাজিক আচাৰ অনুষ্ঠান, ক্ৰিয়া কৰ্ম আদিকে ধৰি লোককৃষ্টিৰ এক বুজন অংশ টেবুৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঠিত হৈছে বুলি কব পাৰি। টেবুৰ অসংখ্য নিদৰ্শন অসমৰ বিভিন্ন জাতি জনগোষ্ঠীৰ মাজত বিদ্যমান। যেনে — বিধবাই আন কাৰো হাতে ভাত খাব নাপায়, পত্নীয়ে তেওঁৰ স্বামীৰ নাম উচ্চাৰণ কৰা নিষেধ। সন্তান জন্মৰ সময়ত তিৰোতা মানুহ সমায়িকভাৱে টেবু হৈ পৰা ইত্যাদি।[৭]

অসমৰ চাওঁতালসকলৰ মাজতো এনে বহু ধৰণৰ টেবুৰ প্ৰচলন দেখা যায়। তেওঁলোকে এইবোৰক 'বাৰণ' বুলি কয়। কোনো পুৰুষে তেওঁৰ ভাই বোৱাৰীৰ আৰু তেওঁৰ খুলশালিৰ ঘৈণীয়েকৰ নাম লব নোৱাৰে, কোনো মহিলাই তেওঁৰ দেওৰৰ পত্নিৰ নাম লব নোৱাৰে। ৰাজহুৱা বা ব্যক্তিগত যি ধৰণৰ কথোপকথন নহওক কিয় পত্নিয়ে পতিৰ নাম আৰু পতিয়ে পত্নিৰ নাম লব নোৱাৰে। দেওৰ আৰ ননদৰ মাজত এনে নিয়ম কঠোৰ ভাবে পালন কৰা হয়। আৰু ইয়াৰ উলংঘন কৰাটো পাপ বুলি গণ্য কৰা হয়। ইয়াৰ ফলত কেৱল ইহজনমেই নহয়

পৰজনমতো এই ফল ভোগ কৰিব লাগে বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। তদুপৰি তেওঁলোকে যিজন কুলদেৱতাৰ পৰা তেওঁলোকৰ উপাধি পাইছে, সেইজনাৰ নামো উল্লেখ কৰিব নোৱাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে মাল চোৰেণ এজনে ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানত অথবা ৰাজহুৱা স্থানত মাল শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰাত নিষেধাজ্ঞা আছে। জিহু চোৰেণে জিহু চৰাই মাৰিব নোৱাৰে কাৰণ জিহু চৰায়ে সেই বংশৰ পূৰ্বপুৰুষজনক ঘন অৰণ্যৰ মাজত তৃষ্ণা পুৰাবৰ বাবে বাট দেখুৱাইছিল। একেদৰে শংখ-চোৰেণসকলে শামুকৰ খোলাৰ গলপতা অথবা আ-অলংকাৰ পিন্ধা নিষেধ আৰু শামুক খোৱা অথবা শামুকৰ খোলা ব্যৱহাৰ কৰা নিষেধ।

কোনো গৰ্ভৱতী মহিলাক পশু-পক্ষীৰ প্ৰাণ ল'ব দিয়া নহয় আৰু মৃতদেহ স্পৰ্শ কৰিবলৈ দিয়া নহয়। সেই গৰ্ভৱতীৰ বাবে পঞ্চামৃত ভক্ষন অনুষ্ঠান পতা দেখা নাযায়। কাৰোবাৰ বিয়োগ ঘটিলে তেওঁ কান্দিব নোৱাৰে। তেওঁক নদী বা জান-জুৰিৰ কাষলৈ যাবলৈ দিয়া নহয় কিয়নো তাত ভূত-প্ৰেত থকা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। তেওঁক খাদ্যশস্যৰ মুঠি বান্ধিবলৈ থোৱা তঙালৰ ওপৰৰে পাৰ হৈ যাবলৈ দিয়া নহয়। তেওঁক চোতালত অথবা মুকলি ঠাইত শুবলৈ দিয়া নহয়, কিয়নো অপদেৱতা তেওঁৰ গাৰ ওপৰেৰে পাৰ হৈ যাব পাৰে। তেওঁ তেওঁৰ চুলিত কঠালৰ ফুল গুজি ল'ব নোৱাৰে। কিয়নো পানী নাপাই কঠালৰ ফুল শুকাই যোৱাৰ দৰে মাতৃগৰ্ভতে সন্তান শুকাই যাব পাৰে। তদুপৰি আন কেতবোৰ সাৱধানতাও অৱলম্বন কৰিবলগীয়া হয়। বতাহ-বৰষুণ আৰু বজ্ৰপাতৰ সময়ত এগৰাকী গৰ্ভৱতী মহিলাক ঘৰৰ ভিতৰতে থাকিব দিয়া হয় আৰু কাণত সোপা দি ৰাখিব দিয়া হয় যাতে গৰ্ভত থকা সন্তানে বজ্ৰপাতৰ শব্দ শুনিবলৈ নাপায়, নহ'লে শিশুটি ভয়াতুৰ হৈ জন্ম পাব। তেওঁক পিঠা-পনা বনাবলৈ দিয়া নহয়, কিয়নো তাৰ ফলত শিশুটিৰ কাণত আচোঁৰ পৰিব। তেওঁক কোনো কাৰণতে হালধী ৰুব বা ভাঙিবলৈ দিয়া নহয়, এনে কৰিলে শিশুটিৰ আঙুলি ভাঙি যাব পাৰে বা অতিৰিক্ত আঙুলি গজিব পাৰে বুলি আশংকা কৰা হয়। তেওঁক পাতৰ কাপ তৈয়াৰ কৰিব দিয়া নহয়, তেনে কৰিলে শিশুটিৰ ওঁঠ ফঁটা হৈ জন্ম পাব পাৰে। গৰ্ভাৱস্থাৰ কালত হাতী দেখিলে শিশুটিৰ জিভা দীঘল আৰু কাণ ডাঙৰ বা কুলাহেন হ'ব পাৰে বুলি লোকবিশ্বাস প্ৰচলিত। কেতবোৰ বাধা-নিষেধ পিতৃৰ ওপৰতো আৰোপ কৰা হয়। তেওঁ কোনো জীৱ-জন্তুৰ প্ৰাণ ল'ব নোৱাৰে আৰু মৃতদেহৰ স্পৰ্শলৈ অহাও অনুচিত। চিকাৰত কটা বা বলি দিয়া জীৱ-জন্তুৰ মূৰ খোৱাৰ পৰাও

তেওঁ বিৰত থাকিব লাগে।[৮] চাওঁতাল ঘৰসমূহত খিৰীকি ৰখাটো বাৰণ। সন্তান জন্মৰ সময়ত মহিলা গৰাকী সাময়িক ভাৱে 'টেবু' হৈ পৰে। প্ৰসৱৰ পিছত গৰ্ভফুল প্ৰসূতি গৰাকী থকা ঘৰৰ মুখ্য দৰ্জাৰ তলত পুতি থব লাগে। তাৰ বাহিৰে আন কোনো ঠাইত গৰ্ভফুল পোতা বাৰণ। যিকোনো পূজাৰ আগনিশা নাইকিয়ে উপবাসে থাকি মাটিত শুব লাগে আৰু পত্নীৰ সৈতে সহবাসত লিপ্ত হোৱাটো নিষিদ্ধ। ভাই শহুৰৰ উপস্থিতিত কোনো মহিলাই বিচনাত বহা নিষিদ্ধ। শ্মশানৰ পৰা অহা পাছত গা নোধোৱাকৈ নিজ গৃহত প্ৰৱেশ নিষিদ্ধ। একে গোত্ৰৰ মাজত বিবাহ নিষিদ্ধ। জাতি বহিৰ্ভূত বিবাহ নিষিদ্ধ।

কোনো পুৰুষ-মহিলাকে জাহেৰ থানৰ পৱিত্ৰ বৃক্ষ ৰুবলৈ বা কাটিবলৈ দিয়া নহয়। বিশেষকৈ মহিলাসকলে পৱিত্ৰ বৃক্ষত বগাব নোৱাৰে আৰু ইয়াৰ ঠালঠেঙুলি ভাঙিব নোৱাৰে। কাৰণ এই পবিত্ৰ বৃক্ষত বঙ্গাই বাস কৰে আৰু বঙ্গাই মহিলাই তেওঁৰ মূৰত উঠাতো মুঠেই পছন্দ নকৰে। যদি কোনো মহিলাই বঙ্গা গছত বগায় তেতিয়া বঙ্গাই মনে বিচৰালৈকে বৰযুণ হয় বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। কুল্হী অথবা গাওঁৰ সমূহীয়া পথ সমানেই গুৰুত্বপূৰ্ণ কিয়নো চাওঁতালসকলে গ্ৰাম্য পথক মৌন্‌ঝি বুকু গণ্য কৰে। যদিহে ইয়াৰ উপৰিভাগ এৰি যায় তেন্তে তেওঁ সেই গাঁওখন ত্যাগ কৰিব। সেয়ে কোনো লোকে পথত হাল বাব নোৱাৰে, আঁচ টানিব নোৱাৰে বা জোঙা ডাল ইফালৰ পৰা সিফাললৈ টানিব নোৱাৰে। একেদৰে কোনো ছোৱালীয়ে ঘৰৰ ছালত উঠিব নোৱাৰে কিয়নো ঘৰৰ ছালত বঙ্গা থাকে বুলি ভবা হয়। বঙ্গাৰ সৈতে জড়িত এনে বাধা নিষেধৰ-লগতে চাওঁতাল মহিলাক পুৰুষে কৰা বহু কামৰ পৰাও বাৰণ কৰা হৈছে। কোনো ছোৱালীয়ে ধনু টানিব নোৱাৰে, গাত খান্দিব নোৱাৰে, কুঠাৰ চলাব নোৱাৰে আৰু বৰশীৰে মাছ ধৰিব নোৱাৰে। ছোৱালীক পুৰুষৰ পোছাক পিন্ধা আৰু বাহী বজোৱাতো নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰা হৈছে। এগৰাকী ছোৱালীক যখলা ব্যৱহাৰতো বাধা দিয়া হয়। কিছুমান সম্পৰ্কৰ ক্ষেত্ৰটো ধৰাবন্ধা নিয়ম আছে। এনে সম্পৰ্কীয় সকলক বাহোঞহাড়িয়া[৯] আৰু আজনাৰিয়া[১০] বুলি কোৱা হয়। এই সম্পৰ্ক দুটাৰ ক্ষেত্ৰতে কেতিয়াও ইজনে আনজনৰ নাম লৈ মাতিব নোৱাৰে।

টোটেম (কুলদেৱতা) ঃ

টোটেম অভিধাটোৰ উদ্ভাৱক হ'ল জে.এফ. মেকলেনান। পাছলৈ এই অভিধাটোৰ পৰিবৰ্ধন আৰু উত্তৰণ ঘটায় ডব্লিউ. আৰ. স্মিথ, ভিলহেল্ম উণ্ডট, জেমচ ফ্রেজাৰ, ৰেডক্লিফ ব্রাউন, জৰ্জ থমচন আদি নৃবিজ্ঞানীসকলে। ওঠৰ শতিকাৰ শেষৰফালে জন লং নামৰ নৃতত্ত্ববিদজনে প্রথম 'টোটেম' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰিছিল। 'টোটেম' হৈছে ৰেড ইণ্ডিয়ানসকলৰ 'আজিবুবা' নামৰ জন গোষ্ঠীটোৰ এটা শব্দ যাৰ অৰ্থ হ'ল প্ৰতীক বা চিহ্ন। ফ্ৰেজাৰে টোটেমৰ সংজ্ঞা তলত দিয়া ধৰণে উল্লেখ কৰিছে —

> *"Totemism is an intimate relation which is supposed to exist between a group of kindred people on the one side and a species of natural or artificial objects on the other side, which objects are called the totem."*[১১]

অৰ্থ ঃ টোটেম হৈছে সমগোত্ৰীয় মানুহৰ গোট আৰু আনফালে কৃত্ৰিম অথবা প্ৰাকৃতিক এটি প্ৰজাতিৰ মাজত আন্তৰিক সম্পৰ্ক থকা বুলি কৰা এটা বিশ্বাস।

টোটেম হৈছে এটা জনজাতীয় গোষ্ঠীৰ প্ৰতিনিধি। ইয়াৰ নামেৰে গোষ্ঠীৰ নাম ৰখা হয় আৰু গোষ্ঠীৰ প্ৰতিজন সভ্যই ইয়াৰ লগত নিজকে অংগাগীভাৱে জড়িত বুলি ভাবে। উদাহৰণ স্বৰূপে, যিটো গোষ্ঠীৰ টোটেম কুকুৰ, তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেকেই নিজকে কুকুৰৰ বংশধৰ বুলি ভাবে। 'আংগামী নগা'সকলৰ 'থেমভা' গোষ্ঠীয়ে আৰু চেমাসকলৰ 'আৰমী' গোষ্ঠীয়ে নিজকে গাহৰীৰ বংশধৰ বুলি কয়। বড়োসকলৰ মাজত 'মুছাহাৰী' গোটৰ মানুহ খিনিয়ে বাঘৰ ভাগিন বুলি ভাবে ইত্যাদি। টোটেমিক জন গোষ্ঠীসমূহ মূলত বহিৰ্বিবাহমূলক অৰ্থাৎ নিজৰ গোত্ৰৰ মানুহক বিয়া নকৰায়। যেনে — বড়োসকলৰ মুছাহাৰী গোটৰ যুৱকে মুছাহাৰী গোটৰ যুৱতীৰ লগত, মিচিং সমাজত পেগু গোষ্ঠীৰ যুৱকে পেগু গোষ্ঠীৰ যুৱতীৰ সৈতে বিয়া নাপাতে।[১২]

অসমৰ চাওঁতালসকলৰ মাজত সৰ্বমুঠ বাৰটা গোত্ৰৰ প্ৰচলন দেখা যায়। উল্লিখিত গোত্ৰসমূহৰ নামৰ উৎস হৈছে উদ্ভিদ আৰু প্ৰাণী। এটা গোত্ৰ আৰু তেওঁলোকৰ গোত্ৰৰ দেৱতাজনৰ সৈতে এক পৱিত্ৰ আত্মিক সম্পৰ্ক থকা বুলি তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে। কুলদেৱতাৰ

বংশৰ পৰা উদ্ভূত হোৱা বুলি চাওঁতাল সমাজত সকলোতে মানি লোৱা নহয় যদিও গোত্ৰটোৰ পূৰ্ব পুৰুষসকলৰ জন্ম বা কৰ্মৰ সৈতে কুলদেৱতাৰ যোগসূত্ৰ থকা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। হাঁসদা গোত্ৰৰ সদস্যসকলে দাবী কৰে যে তেওঁলোকেই সকলো গোত্ৰৰ ভিতৰত উচ্চ স্থান দখল কৰি আছে। তেওঁলোকে প্ৰথম পুৰ্বপুৰুষৰ পৰা নিজৰ গোত্ৰৰ নাম আহৰণ কৰিছে। 'হাঁস' নামটোয়ে হাঁহক বুজায় আৰু চাওঁতালী ভাষাত 'ডা' শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে পানী। সেয়েহে এই গোত্ৰটো, জগতৰ আদি অৱস্থাৰ সৈতে আৰু আদি পুৰুষৰ সৈতে জড়িত। সৃষ্টিৰ ৰহস্যৰ সৈতে যোগসূত্ৰ থকা বুলি বিশ্বাস কৰা হেতুকে এই গোত্ৰটোক আটাইবোৰৰ ভিতৰত জেষ্ঠ্য বুলি গণ্য কৰা হয়। তাৰোপৰি হাঁহ কেৱল পানীত চৰি ফুৰা চৰাইতে নপৰে। ই মাটিত বাহ সজে আৰু মাটিত খোজ কাঢ়ে, অথচ আকাশত উৰে। হাঁসদা পৰিয়ালৰ সদস্যসকলে এই কেইটা লক্ষণৰে নিজকে সংযোজিত কৰি নিজকে আনতকৈ শ্ৰেষ্ঠ বুলি বিবেচনা কৰে। এই ক্ৰমত দ্বিতীয় স্থানত আছে মুৰ্মুসকল যিয়ে নীলগায় বা কৃষ্ণসাৰ মৃগক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। এই গোত্ৰৰ মূল বিচাৰিলে প্ৰথমে কৃষ্ণসাৰৰ কথাই মনলৈ আহে কিয়নো প্ৰথমটো ফৈদে চিকাৰ কৰা প্ৰাণীবিধেই আছিল কৃষ্ণসাৰ মৃগ। এই প্ৰাণীবিধকে চাওঁতালসকলে দেৱতালৈ অৰ্ঘ্য হিচাপে আগবঢ়াইছিল। তাৰ পাছৰ পৰাই চাওঁতালসকলৰ জন্তু চিকাৰ কৰা এটা পৰম্পৰা হৈ পৰে। ভূমিত চৰা কৃষ্ণসাৰ মৃগ চাওঁতালসকলৰ মাজৰ ধ্বংসৰ কাৰণ হোৱাৰ বিপৰীতে হাঁহক মানৱতা আৰু মনুষ্য জীৱনৰ সৃষ্টিৰ প্ৰতীক হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। হাঁসদা আৰু মুৰ্মুসকল হৈছে চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ অন্যতম উচ্চ গোত্ৰ। লোককথা অনুসৰি তেওঁলোকে বহিগোত্ৰীয় বিবাহ কৰোৱা নাছিল আৰু আন্তঃগোত্ৰীয় সম্পৰ্কত বিশ্বাস কৰিছিল। হাঁসদাসকলক বিধান দিওঁতাৰ শাৰীত ধৰা হয় আৰু মুৰ্মুসকলক পুৰোহিত আখ্যা দিয়া হয়। কিস্কুসকলে মাছৰোকা চৰাইক তেওঁলোকৰ কুলদেৱতা বুলি মানে আৰু ক্ৰমৰ তৃতীয় স্থান অধিকাৰ কৰিছে। তেওঁলোকক ৰজা বুলি ধৰা হয় আৰু সম্পূৰ্ণ ৰাজসিক মৰ্য্যাদা প্ৰদান কৰা হয়। হেমব্ৰম হৈছে ক্ৰমত চতুৰ্থ স্থানত আৰু তেওঁলোকৰ কুলদেৱতা হৈছে তামোল। জনবিশ্বাস অনুসৰি হেমব্ৰম গোত্ৰটো ককালত তামোলৰ ৰছী এডাল লৈ জন্ম পাইছিল। আন কিছুমানে আকৌ তেওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষ তামোলগছৰ তলত জন্ম পাইছিল বুলিও বিশ্বাস কৰে। তামোল ভিতৰি টান আৰু দৃঢ় হোৱাৰ দৰেই হেমব্ৰমসকলক সততা আৰু নিষ্ঠাৰ প্ৰতীক হিচাপে গণ্য কৰা হয়। মাৰ্দিসকলক ঘাঁহৰ

সৈতে সম্পৰ্কিত কৰা হয় আৰু তেওঁলোক বেপাৰ-বাণিজৰ সৈতে সম্পৰ্কিত। চোৰেণসকল সৈনিক অথবা যুঁজাৰু আৰু তেওঁলোকৰ টোটেম হ'ল গ্ৰহপুঞ্জ। টুডুসকল সংগীতজ্ঞ আৰু ফেঁচাক তেওঁলোকৰ কুলদেৱতা হিচাপে গণ্য কৰে। বাস্কেসকল হৈছে ৰান্ধনী আৰু পইতা ভাতৰ সৈতে তেওঁলোকৰ সম্পৰ্ক। তেওঁলোকে বঙ্গালৈ পইতা ভাত আগবঢ়াইছিল আৰু পইতা ভাত নিজে খোৱা নিষিদ্ধ কৰিবলগা হৈছিল। বেদিয়াসকলৰ কুলদেৱতা হৈছে ভেড়া। বৰ্তমান কালত তেওঁলোকৰ অস্তিত্ব বিচাৰি পোৱা নাযায়। শেষৰ গোত্ৰ দুটা হৈছে পৌউৰিয়া আৰু চোৰেসকল। এওঁলোকৰ কুলদেৱতা হৈছে ক্ৰমে পাৰচৰাই আৰু সৰীসৃপ। তেওঁলোকৰ পুৰ্বপুৰুষসকলে সম্ভৱতঃ বছৰেকীয়া চিকাৰ উৎসৱত কেৱল পাৰচৰাই আৰু সৰীসৃপেই চিকাৰ কৰিছিল। এইদৰে অনুসন্ধান কৰিলে এটা সিদ্ধান্তলৈ আহিব পাৰি যে চাওঁতালসকলে চিকাৰ কৰোতে যিটো প্ৰাণীক বধ কৰিব পাৰিছিল সেই প্ৰাণীটোকেই তেওঁলোকৰ কুলদেৱতা হিচাপে থিৰাং কৰিছিল যাতে সেই প্ৰাণী বিধৰ বিলুপ্তি নঘটে।

কুলেদৱতাসকলৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ শ্ৰদ্ধা আৰু আৱেগ ইমানেই শক্তিশালী যে তেওঁলোকে টোটেম বুলি মানি চলা প্ৰাণীবিধক তেওঁলোকৰ নিজৰ গোত্ৰৰ সদস্য হিচাপে গণ্য কৰে। আনকি গোত্ৰৰ সদস্যসকলে টোটেম বুলি গণ্য কৰা প্ৰাণীবিধৰ মৃতদেহ দেখা পালে শৱটোৰ শেষকৃত্য সমাপন কৰে। আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হৈছে যে একে টোটেমৰ অন্তৰ্গত সদস্যসকলে নিজৰ গোত্ৰৰ মানুহৰ সৈতে বৈবাহিক সম্পৰ্ক স্থাপন কৰা নিষিদ্ধ। টোটেম গণ্য কৰা প্ৰাণীবিধ খোৱা বা হত্যা কৰাটো নিষিদ্ধ।

সামাজিক আচাৰ ব্যৱহাৰ ঃ

অসমৰ চাওঁতাল সমাজখনত কিছুমান পৰম্পৰাগত আচাৰ-ব্যৱহাৰ অদ্যপি বৰ্ত্তমান। 'নৃত্য আৰু গীত চাওঁতাল উৎসৱ-পাৰ্বণৰ এক অপৰিহাৰ্য অংগ। নৃত্যৰত অৱস্থাত কেতিয়াবা টামাক, তুম্দা বজোৱা লোকসকল উন্মত্ত পৰ্যায় পায় যদিও সেয়া অশালীন কেতিয়াও নহয়। কোনো চাওঁতাল যুৱক-যুৱতী সমজুৱা স্থানত নাঙঠ হৈ ঘুৰিব নোৱাৰে যদিও চাওঁতাল গাঁও এখনত কিছুমান নিৰ্দিষ্ট সম্বন্ধত বাহিৰে মিলামিছা কৰা, হাঁহি-ধেমালী কৰাত কোনো বিশেষ অসুবিধা নাই। সহৰায় উৎসৱৰ সময়ত এই মিলামিছা বেচিকৈ শিথিল হৈ পৰে। আনহাতে

অশ্লীল বা যৌনতা সম্পৰ্কীয় কথা বতৰা সামাজিক ভাৱে নিষিদ্ধ যদিও 'লাণ্ডা সাগাই' অৰ্থাৎ খুলশালী, ককা-নাতি, ককা-নাতিনী, আইতা-নাতি, আইতা-নাতিনী, ককা-নাতিৰ ঘৈণী, স্বামী-ঘৈণীৰ আইতা, পেহা-ভাতিজা, পেহা-ভাতিজীৰ মাজত এই নিয়ম কিছুপৰিমানে শিথিল। কিন্তু 'বাহোঞহাৰিয়া' অৰ্থাৎ এজন পুৰুষ আৰু তেওঁৰ ভাইবোৱাৰী, এজন পুৰুষ আৰু তেওঁৰ খুলশালীৰ ঘৈণী আৰু 'আজনৰিয়া' অৰ্থাৎ এগৰাকী মহিলা আৰু ভনীজোঁৱাই, এগৰাকী মহিলা আৰু তেওঁৰ ভাইবোৱাৰী মাজত এইয়া সম্পূৰ্ণৰূপে নিষিদ্ধ। এই দুটা সম্পৰ্কক চাওঁতাল সমাজত পৱিত্ৰ সম্পৰ্ক বুলি গণ্য কৰে। তেওঁলোকে কোনো কাৰণতে এজনে আনজনৰ নামেৰে সম্বোধন কৰিব নোৱাৰে। এগৰাকী মহিলাই কোনো পুৰুষৰ উপস্থিতিত বিচনাত বহিব নোৱাৰে। ৰাতি তেওঁলোকৰ কক্ষত কোনো সম্বন্ধীয় পুৰুষ আলহি উপস্থিতি থাকিলে তেওঁ আন যিকোনো ঠাইত শুব পাৰিব যদিও বিচনাত শুৱা নিষেধ। তেওঁ আনকি সেই আত্মীয়ৰ কাপোৰ অথবা তেওঁ বহা বিচনাখন চুবও নোৱাৰিব। তেওঁ আনকি সেই আত্মীয়জনৰ ওচৰত বিচনাখনত বহিবও নোৱাৰিব। তেওঁ সেই আত্মীয়ৰ ছায়া চুব নোৱাৰিব অথবা তেওঁ খাই এৰা কোনো খাদ্য বা পানীয় গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰিব। সেই পুৰুষ আত্মীয়ৰ সন্মুখত তেওঁ চুলি মেলিব নোৱাৰিব অথবা আন কাৰোবাক ওকণি চাব কব নোৱাৰিব। এগৰাকী অবিবাহিত যুৱতী পুৰুষ আত্মীয়ৰ সম্মুখত গছ বা জখলা বগাব নোৱাৰিব যাতে আত্মীয়জনে তেওঁৰ গোপন অংগ দেখা নাপায়। খোৱা লোৱাৰ ক্ষেত্ৰতো কিছুমান আচাৰ-ৰীতি চাওঁতাল সমাজত বিদ্যমান। কোনো চাওঁতাল মহিলাই অনাচাওঁতাল লোকে বনোৱা খাদ্য খোৱা নিষেধ কিন্তু চাওঁতাল পুৰুষ সকলৰ এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ বাধা নাই তথাপি একেখন থালৰ পৰা খোৱা নিষেধ। মামা-ভাগিন বা ভাগিনী, মামী-ভাগিন বা ভাগিনী, বাহোঞহাৰিয়া, আজনবিয়া, শহুৰ-জোঁৱাই, শাহু-জোঁৱাই, শহুৰ-বোৱাৰী, বিবাহিত ভনী-দাদা আৰু বাইদেউ, বিয়ৈ-বিয়ৈনী আৰু স্বামী-স্ত্ৰীৰ মাজত একেখন থালত খাদ্য খোৱা নিষেধ। লগতে এই সম্বন্ধ সমূহৰ মাজত কোনেও কাৰো খাই এৰা খাদ্য খোৱা নিষেধ।

চাওঁতাল সমাজত অভ্যাগতসকলক আদৰণি জনোৱা পৰম্পৰাগত প্ৰথাও আন আন জনগোষ্ঠীসমূহতকৈ সুকীয়া। কণিষ্ঠজনে জ্যেষ্ঠজনক আদৰিণ জনোৱাৰ সময়ত কণিষ্ঠজন ল'ৰা হ'লে পোনতে মূৰটো সম্মুখৰ ফালে নমাই বাওঁহাতেৰে সোঁহাতৰ কিলাকুটি স্পৰ্শ কৰে,

সোঁহাতখন কপাললৈ দাঙি লাহে লাহে তললৈ নমাই আনে। ছোৱালী হ'লে মূৰ তললৈ নমাই দুই হাতৰ তলুৱাৰে মাটি স্পৰ্শ কৰে। জ্যেষ্ঠজনে কণিষ্ঠজনক আশীৰ্বাদ দিয়াৰ ভংগীমাৰে হাতখন দাঙি ধৰে। বাহোঞহাৰিয়া আৰু আজনাৰিয়া সম্পৰ্কৰ ক্ষেত্ৰত এই প্ৰক্ৰিয়াটো কিছু জটিল। পুৰুষজনে সোঁহাতৰ তলুৱাৰে চকু ওপৰৰ পিনে ঢাকি ধৰিব যাতে সম্মুখত থকা জনৰ মুখখন হে মাথোন দেখে আৰু মহিলাগৰাকীয়ে দুই হাতৰ তলুৱাৰে চকু ঢাকি লৈ হাতৰ ফাকেৰে তেওঁলৈ চায়। এই অভিবাদনৰ অৰ্থ হ'ল যিহেতু এই সম্পৰ্কক পবিত্ৰ সম্পৰ্ক গণ্য কৰা হয় তাৰ পৱিত্ৰতা ৰক্ষা কৰা। আনহাতে বালিয়া জহৰ অৰ্থাৎ বিয়ৈ-বিয়ৈনীৰ ক্ষেত্ৰত অভিবাদন পৰ্বটো সুকীয়া। বিয়ৈ আৰু বিয়ৈনী দুয়োজনে দুই হাতৰ তলুৱাৰে চকু ঢাকি দুই হাতৰ ফাকেৰে পৰস্পৰে পৰস্পৰক চাব আৰু নিজৰ মূৰটো এবাৰ সোঁফালে এবাৰ বাওঁফালে তিনিবাৰকৈ নমাই দিব। আনহাতে বিয়ৈ বিয়ৈ দৰ্শন হ'লে দুই বিয়ৈ বাওঁহাতৰ তলুৱাৰে সোঁহাতৰ কিলাকুটিত ধৰিব যাতে সোঁহাতখন সম্মুখৰ ফালে চিধা হৈ থাকে আৰু তাৰ পাছত দুয়োজনে চিধাকৈ থকা সোঁহাত দুখন ধৰি এবাৰ আগলৈ এবাৰ পিছলৈ তিনিবাৰ অগা পিছা কৰিব।

আনহাতে কোনো আলহী ঘৰলৈ আহিলে অভিবাদন পৰ্ব শেষ হোৱাৰ পাছত তেওক বহিবলৈ দিয়া হয় আৰু তেওঁৰ সমুখৰ ঠাইখিনি মচি তাত এটি ফুলেৰে সৈতে এক লোটা পানী ৰখা হয়। কোনো উৎসৱ-পাৰ্বণ উপলক্ষে কোনো আলহী ঘৰলৈ আহিলে ঘৰৰ পদূলীত এখন কাহৰ থালত প্ৰথমে তেওঁক সোভৰি ৰাখিব দি ঘৰৰ এজনী ছোৱালীয়ে পোনতে পানীৰে ধুই পিছত সৰিয়হৰ তেল লগোয় আৰু তাৰ পিছত বাওঁভৰিখনো ধুই তেল লগোৱা হয়। এই কাম সম্পন্ন হোৱাৰ পাছত পৰম্পৰাগত ভাবে অভিবাদন জনোৱা হয়। এই প্ৰথা কোকৰাঝাৰ জিলাৰ চাওঁতাল সমাজখনত অধুনা পৰিলক্ষিত হয়।

বৈবাহিক পৰম্পৰা ঃ

পুৰুষ আৰু মহিলাৰ মাজত হোৱা সম্পৰ্কক সামাজিক ভাবে অনুমোদন জনোৱা ব্যৱস্থাটোক বিবাহ হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হয়। ইয়াৰ লগতে উক্ত সম্পৰ্ক কেনেদৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰা বা সমাপন্ কৰা হ'ব আৰু কোনে কি কাৰ্য সমাপন্ কৰিব সেই কথাও নিৰ্ধাৰণ কৰি দিয়ে। বৈবাহিক

পৰম্পৰাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য হৈছে সামাজিক ৰীতি-নীতি, অধিকাৰ আৰু কৰ্তব্য মানি চলিবলৈ বাধ্য কৰা আৰু ব্যয় নিয়ন্ত্ৰণ কৰা। চাওঁতালসকল ভাৰতৰ এটা অন্যতম বৃহৎ জনগোষ্ঠী। তেওঁলোকৰ জনজাতীয় পৰিচয় আৰু একাত্মতা বৰ্তাই ৰখাৰ বাবে জনজাতীয় সবৰ্ণ বিবাহ ব্যৱস্থাটোৰ কটকটীয়া নিয়ম এতিয়াও প্ৰচলন আছে। নিয়ম মতে এজন চাওঁতালে অন্য জাতিৰ লোকক বিবাহ কৰিব নোৱাৰিব। এই নিয়ম ভংগ কৰাৰ অৰ্থ হ'ল চাওঁতালসকলৰ পৰম্পৰাক ঘৃণা কৰা আৰু এনে কাৰ্যক তেওঁলোকৰ জনজাতীয় একতা আৰু পৰিচয়ৰ প্ৰতি ভাবুকি বুলি গণ্য কৰা হয়। পূৰ্বতে এনে নিয়ম ভংগকাৰীক 'বিত্‌লাহা' (সামাজিক ভাৱে এঘৰীয়া কৰাৰ লগতে ৰাজহুৱা শাস্তি প্ৰদান) মঞ্জুৰ কৰিছিল যদিও বৰ্তমান এই প্ৰথা লুপ্ত প্ৰায়। চাওঁতালসকলৰ বিশ্বাস মতে, যদি কোনো চাওঁতাল গাভৰুৱে চাওঁতাল সমাজ বহিৰ্ভূত কোনো ব্যক্তিৰ লগত শাৰীৰিক সম্পৰ্ক স্থাপন কৰে তেতিয়া গাভৰুজনীয়ে কেৱল নিজকে নহয় সমগ্ৰ জনগোষ্ঠীটোক কুলষিত কৰে। সেই বাবে তেওঁ সমগ্ৰ জনগোষ্ঠীটোক অতল গহ্বৰত নিক্ষেপ কৰা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়।[১৩] চাওঁতাল সমাজত গোত্ৰ আৰু উপ-গোত্ৰ বিভাজনৰ প্ৰধান কামেই হ'ল বিভিন্ন গোত্ৰৰ মাজত পূৰ্বৰে পৰা চলি অহা পৰম্পৰা অনুসৰি নিজ গোত্ৰ আৰু উপ-গোত্ৰৰ মাজত বিবাহ প্ৰতিহত কৰা। অৰ্থাৎ এজন চাওঁতালে নিজ গোত্ৰ বা উপ-গোত্ৰৰ লোকৰ সৈতে কেতিয়াও বিবাহ সম্পন্ন কৰিব নোৱাৰে। অৱশ্যে বৰ্তমান সময়ত চাওঁতাল সমাজে উপ-গোত্ৰ বিবাহৰ বাবে বিশেষ অন্তৰায় বুলি গণ্য নকৰে যদিও সমগোত্ৰীয় বিবাহ নিষিদ্ধ নীতিটো ইমানেই কঠোৰ যে এজন ব্যক্তিয়ে এনে নীতি অমান্য কৰি তেওঁৰ নিজগোত্ৰৰ এগৰাকী ছোৱালীক বিবাহ কৰিলে সামাজিক ভাৱে বহিস্কাৰৰ দৰে কঠোৰ শাস্তি প্ৰদান কৰা হয়। ঠিক তেনেদৰে আন গোত্ৰৰ লোকৰ সৈতে বিবাহপাশত আবদ্ধ হোৱাৰ মূলত হ'ল দুটাগোটৰ তেজৰ মিলন হ'লে গোটটোৰ সদস্যসকলক অপশক্তিৰ পৰা সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে বুলি তেওঁলোকৰ বিশ্বাস।[১৪]

যদিও নিজ গোত্ৰৰ বাহিৰে আন গোত্ৰৰ সৈতে তেওঁলোক বিবাহ পাশত আবদ্ধ হয় তথাপি প্ৰাচীন পৰম্পৰা অনুসৰি কিস্কু আৰু মাৰ্দিৰ মাজত তথা টুডু আৰু বেস্ৰাৰ মাজত বিবাহ অনুষ্ঠিত কৰা নহয়।

জীৱিকা ঃ

কৃষি অসমৰ চাওঁতালসকলৰ মূল চালিকা শক্তি। ঘাইকৈ কৃষিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই চাওঁতাল সকল জীৱন নিৰ্বাহ কৰি আছে। খাদ্য সংগ্ৰহ কৰা, মাছ মৰা আৰু চিকাৰ কৰা আদি পূৰ্বতে জীৱিকাৰ লেখত লবলগীয়া উৎস আছিল যদিও পৰিৱেশৰ আৰু সমাজৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে জীৱিকাও সলনি হৈছে। চৰণীয়া পথাৰৰ পৰিমাণ কমি অহাৰ লগে লগে খেতি-বাতিৰ কামত লগোৱা গৰু-ম'হৰ সংখ্যাও কমি গৈছে আৰু খেতিপথাৰত গৰু-ম'হৰ গোবৰৰ ব্যৱহাৰৰ পৰিমানো কমি গৈছে। দৰিদ্ৰতাৰ কবলত পৰা খেতিয়কচামে কৃষিৰ বাবে আধুনিক সা-সৰঞ্জাম, জৈৱ কিম্বা ৰাসায়নিক সাৰ আদি ব্যৱহাৰ কৰাত অসমৰ্থ। কৃষিজাত উৎপাদন অপৰ্যাপ্ত হোৱা বাবে পৰিয়ালৰ মুৰব্বীয়ে পৰিয়ালৰ খৰচৰ বোজা বহন কৰাত অপাৰগ হৈ পৰা দেখা যায়। জীৱিকাৰ সন্ধানত চাওঁতালসকলে অনা-চাওঁতাল চুবুৰীত কাম কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে, দৈনিক হাজিৰাৰে ঘৰৰ খৰচ নোজোৰাৰ ফলত চাওঁতালসকলে তেওঁলোকৰ খেতিৰ মাটিও কোনো ধনী ব্যক্তিৰ হাতত বন্ধকত থবলৈ বাধ্য হয়। খেতিৰ মাটি নোহোৱাত তেওঁলোকে কান্ধত আৰু চাইকেলত বোজাই কৰি ওচৰৰ জংঘলৰ পৰা খৰি সংগ্ৰহ কৰি বজাৰত বেচিবলৈ লৈছে। কোকৰাঝাৰ জিলাৰ চাওঁতালসকলৰ বাবে এয়া দৈনন্দিন জীৱন।

গৰু-ম'হ, ছাগলী, গাহৰি, হাঁহ-মূৰ্গী আদি পালনও তেওঁলোকৰ জীৱিকাৰ আন এক উৎস। গৰু-ম'হক খেতি-বাতিৰ কামত লগোৱা হয় আৰু হাঁহ-মূৰ্গী, ছাগলী, গাহৰি আদি কণী আৰু মাংসৰ বাবে আৰু বঙ্গাৰ নামত উছৰ্গা কৰাৰ বাবে ব্যৱহৃত হয়।

শাক-পাচলিৰ খেতি কৰাটোও চাওঁতাল মহিলাসকলৰ আন এক উপাৰ্জনৰ উপায়। তেওঁলোকে বিভিন্ন শাক-পাচলিৰ খেতি কৰে আৰু সেয়া ওচৰৰ বজাৰত বিক্ৰী কৰে। ধানেই কোকৰাঝাৰৰ চাওঁতালসকলৰ ঘাইকৈ উৎপাদন কৰা শস্য। আহাৰ (জুন-জুলাই) মাহত পথাৰত বৰষুণ পৰি মাটি কোমল হোৱাৰ লগে লগে খেতিৰ বাবে চাহ কৰা কাম আৰম্ভ কৰা হয়। মাটি মিহিকৈ চহোৱাৰ পাছত বীজ সিঁচা হয়। কঠিয়া তুলি ৰুব লগা পথাৰখন আকৌ এবাৰ চাহ কৰা হয়। শাওন (জুলাই-আগস্ত) মাহত ঘন বৰষুণ হোৱাৰ সময়তে খেতিপথাৰ দুবাৰ চহোৱা হয়। ইয়াৰে প্ৰথমবাৰ চহোৱাক কোৱা হয় জাবোদ আৰু দ্বিতীয়বাৰৰ চহোৱাক কোৱা হয় লচোট

(বোকাময় কৰা)। এইখিনি সময়তে কঠিয়াতলিত কঠিয়া ডাঙৰ হয় আৰু সেয়া তাৰ পৰা তুলি আনি পথাৰত ৰোৱা হয়।

শস্য চপোৱা কাম আঘোন (নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ) মাহত কৰা হয়। পকা ধান কাচিৰে কাটি ডাঙৰি কৰি কঢ়িয়াই অনা হয়। গৰু-ম'হেৰে ধানৰ মুঠিবোৰ চোতালত মোকলাই মৰণা মৰা হয়। ধানৰ খেৰবোৰ বাহেৰে তৈয়াৰী এখন 'আখাইনি' বুলি কোৱা আহিলাৰে আঁতৰোৱা হয় আৰু ধানবোৰ কৰনিৰে চপোৱা হয়। কুলাত জাৰি ধানবোৰ পৰিষ্কাৰ কৰা হয়। পৰিষ্কাৰ কৰা ধানবোৰ ৰদত শুকোৱাই ভৰালত মজুত কৰা হয়।

কৃষি আৰু ঘৰুৱা কামবোৰ চাওঁতালসকলৰ পুৰুষ-নাৰীৰ মাজত ভাগ কৰি লোৱা হয়। পুৰুষে প্ৰথমতে খেতিৰ মাটি চহাবৰ বাবে উপযোগী কৰি তোলে। চহোৱাৰ পাছৰ বীজ সিঁচা, কাম পুৰুষেই কৰে। অৱশ্যে ভুই ৰোৱা আদি কামত মহিলাই সহায় কৰে। মৰণা মাৰিবৰ বাবে মুকলি ঠাই এখন সাজু কৰা হয় আৰু গৰু বা ম'হেৰে তাতে মৰণা মৰা হয়। খেতিৰ সকলো সা-সৰঞ্জাম আদি ঘৰতে বাহ-কাঠ আদিৰে তৈয়াৰ কৰা হয়। পুৰুষে বাহ-কাঠ আদি কাটি আনি ঘৰ তৈয়াৰ কৰে আৰু মহিলাই গোবৰ-মাটিৰে লেপি সজাই তোলে।

কেতবোৰ কামৰ ক্ষেত্ৰত মহিলাৰ বাবে নিষেধাজ্ঞা থকাৰ বিপৰীতে আন কেতবোৰ কাম কেৱল মহিলাৰ বাবেহে থিৰাং কৰি থোৱা থাকে কিয়নো সেই কাম পুৰুষৰ বাবে সন্মান লাঘৱ কৰিব বুলি ভৱা হয়। তেওঁলোকে কাহিলি পুৱাতে উঠি ঘৰ-দুৱাৰ সাৰি-মচি পৰিষ্কাৰ কৰে। গোহালিৰ গোবৰ আদি চাফা কৰে, পানী আনে আৰু পুৱাৰ আহাৰ প্ৰস্তুত কৰে। পথাৰৰ কঠিয়া তোলা, সেয়া পথাৰত ৰোৱা, আৰু ধান কটা আদি কামো তেওঁলোকেই কৰে। হাবিৰ পৰা শাক-পাচলি, খৰি আদি সংগ্ৰহ কৰা কাম আদিও তেওঁলোকৰে ভাগত পৰে। চিকাৰৰ বাবে যোৱা কামত তেওঁলোকে ভাগ নলয় যদিও মাছ মৰা চাওঁতাল মহিলাৰে কাম। গৰু-ছাগলী, হাঁহ-মুৰ্গী আদিক আহাৰ দিয়া কাম তেওঁলোকৰে। চাওঁতাল মহিলাই পুৰুষৰ সৈতে একেলগে খাদ্য গ্ৰহণ নকৰে। প্ৰথমেই পুৰুষ আৰু ল'ৰা-ছোৱালীয়ে খাদ্য গ্ৰহণ কৰে। তাৰ পাছতহে মহিলাই ভাতৰ পাত পাৰি বহিব পাৰে। তদুপৰি ৰাস্তা-ঘাট নিৰ্মাণ আদিতো বনুৱাৰ কাম তেওঁলোকে কৰে।

কৃষি কৰ্মৰ উপৰিও মাছ মৰাটোও চাওঁতালসকলৰ আন এটা জীৱিকাৰ উৎস।

খেতিপথাৰ, নদ-নদী, জান-জুৰি, খাল-দোং আদিত জাল মাৰি, চেপা পাতি, বৰশি বাই আদি বিভিন্ন ধৰণে তেওঁলোকে মাছ মাৰে। জীৱ-জন্তু আৰু চৰাই-চিৰিকতি আদি চিকাৰ কৰাতোও চাওঁতালসকলৰ জীৱিকাৰ আন এক উৎস। শৰ মাৰি, জাল পাতি, ফান্দ পাতি, আঠা লগাই বিভিন্ন জন্তু, চৰাই, খেতি পথাৰৰ এন্দুৰ আদিৰ চিকাৰ কৰা হয়।

চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ পৰম্পৰাগত নৃত্য গীত ঃ

কৰ্মব্যস্ত জীৱনৰ চিন্তা ভাৱনা আৰু শাৰিৰীক মানসিক কষ্ট পাহৰিবলৈ চাওঁতাল সমাজ ‘ৰাস্কা’ অৰ্থাৎ মনোৰঞ্জনৰ আশ্ৰয় লয় আৰু এই মনোৰঞ্জন বিভিন্ন নৃত্য-গীতৰ মাজেৰে প্ৰতিফলিত হয়। চাওঁতাল সকলৰ মাজত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ নৃত্য-গীত বিচাৰিপোৱা যায়। নৃত্যৰ প্ৰতিশব্দ হিচাবে চাওঁতাল সমাজে ‘এনেঞ’ আৰু গানৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে ‘সিৰিঞ’ শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰে। কোকৰাঝাৰ জিলাত চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত গীতৰ সৈতে নচা নৃত্যসমূহ হ’ল ক্ৰমে (১) লাগড়ে (২) দং (৩) গুলবৌৰী (৪) ডাহাৰ (৫) বাহা (৬) ৰিন্‌জৌ (৭) ভিনচীৰ (৮) ঝিকী (৯) হুমটী (১০) গুজৌৰ (১১) সহৰায় (১২) লবই (১৩) দুঙগীড় (১৪) ডান্টা (১৫) জালে (১৬) পৗইকৗহা আনহাতে গীত নোগোৱাকৈ নচা নৃত্যসমূহ ক্ৰমে — (১) পাক জুপিয়া (২) ডম (৩) লৌউড়ীয়া আৰু (৪) হৰক বান্দি।

এই নৃত্যসমূহৰ ভিতৰত লাগড়ে, গুলবৌৰী আৰু হুমটী এই তিনিটা নৃত্য শৈলী যিকোনো সময়তে পৰিৱেশন কৰা হয়। বাহা নৃত্য বাহা উৎসৱৰ সময়ত পৰিবেশন কৰা হয়। সহৰায় আৰু গুজৌৰ সহৰায় উৎসৱৰ সময়ত; ৰিনজৌ আৰু ভিনচীৰ কাৰাম পূজাৰ সময়ত; দং বিয়া আৰু চৌতিয়ৌৰ অনুষ্ঠানত আৰু ডাহাৰ নৃত্য খৰালী কালত মাথো মহিলাসকলে পৰিবেশন কৰে। ঝিকী চৌতিয়ৌৰ অনুষ্ঠানত আৰু ডম্ নৃত্যটো বিয়াত বৰিয়ত অৰ্থাৎ বৰযাত্ৰীক আদৰিবলৈ ঢুলীয়া (ডম) সকলে ডাঙৰ ঢোঁল লৈ পৰিৱেশন কৰে। ইয়াক নাটুৱী নৃত্য বুলিও কোৱা হয়। পাক জুপিয়া আৰু লৌউড়ীয়া সহৰায় উৎসৱৰ সময়ত আৰু সহৰায় উৎসৱৰ ষষ্ঠ দিনত অনুষ্ঠিত সমূহীয়া চিকাৰ অৰ্থাৎ ‘সাকৰাত’ অনুস্থানত পুৰুষসকলে ল’বই নৃত্য পৰিৱেশন কৰে। দাঁশাই নৃত্য দাঁশাই উৎসৱৰ সময়ত, দুঙগীৰ নৃত্য হাবিত চিকাৰ কৰিবলৈ গৈ ৰাতি শোৱাৰ আগত আৰু হৰক বন্দি নৃত্য নতুন দৰা-কইনাক কাপোৰ পিন্ধোৱা

আৰু আঙুঠি পিন্ধোৱা সময়ত পৰিৱেশন কৰা হয়। তদুপৰি একে গোত্ৰৰ যুৱক যুৱতী বিবাহ পাশত আবদ্ধ হ'লে (যিটো চওঁতাল সমাজত বাৰণ অৰ্থাৎ 'টেবু') তেওঁলোকক 'পান্টে বেঘৰ' অৰ্থাৎ এঘৰীয়া কৰা হয় আৰু তেওঁলোকৰ চোতালত সমজুৱাই এই নৃত্য কৰে।

বৰ্তমান সময়ত লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে জনজাতীয় সমাজ ব্যৱস্থাৰ আমূল পৰিবৰ্তন ঘটিছে আৰু তেওঁলোকৰ সামাজিক জীৱন প্ৰণালী বাৰুকৈ প্ৰভাবান্বিত হৈছে। সাধাৰণতে আন আন প্ৰভাৱশালী জাতিৰ সংস্কৃতিয়ে সৰ্বপ্ৰথমে জনজাতীয় যুৱক-যুৱতীসকলক আকৃষ্ট কৰে আৰু ই লাহে লাহে জনজাতীয় সমাজৰ কঠোৰ নিয়মক ভেদ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। ফলস্বৰূপে চহৰৰ সমীপবৰ্তী অঞ্চলৰ জনজাতিবোৰৰ সামাজিক বান্ধোনৰ খহনীয়া আৰম্ভ হয়। এনেধৰণৰ সাংস্কৃতিক পৰিৱৰ্তনৰ বাবে জনজাতি সমাজ ব্যৱস্থাত চলি অহা পৰম্পৰাগত কাৰ্যক্ৰমণিকা সু-কলমে চলাই নিয়াত গাওঁ ব্যৱস্থাই বাৰুকৈ সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈছে। জনজাতিৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু আচৰণত হোৱা এনে তাৎক্ষণিক পৰিবৰ্তনৰ বাবে কিছুমান দিশত পৰিপন্থী প্ৰভাৱ পৰা পৰিলক্ষিত হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে মৌন্‌ঝিয়ে আহ্বান কৰা সভাবোৰত নতুন প্ৰজন্মই অংশ লোৱাৰ বাবে বিশেষ ইচ্ছা প্ৰকাশ নকৰে আৰু যদি তেনে অনিচ্ছুক লোকে গাওঁ সভাত অংশ লোৱাৰ বাবে যায় তেতিয়াও সভাখনত ব্যাঘাট জন্মাবলৈ যত্ন কৰাহে পৰিলক্ষিত হয়। আনকি জাহেৰ সভাবোৰতো গৰিষ্ঠ সংখ্যকে অংশ গ্ৰহণ কৰে যদিও কিছু সংখ্যক লোকে উক্ত সভাতো অংশ গ্ৰহণ নকৰে। অন্য ধৰ্মলৈ ধৰ্মান্তকৰণ হোৱাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু চিন্তাৰ সলনি হোৱাত তেওঁলোকৰ মনত জনজাতীয় প্ৰশাসন আৰু আচাৰ অনুষ্ঠানৰ প্ৰতি পূৰ্বৰে পৰা থকা সন্মান লাহে লাহে কমি অহাৰ বাবেও তেনে হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। তদুপৰি ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইন ব্যৱস্থা কাৰ্যকৰী কৰাৰ পাছত পৰগণাবাইসী আৰু ল'বীৰ বাইসীৰ দৰে বিচাৰ ব্যৱস্থা প্ৰচলনৰ যথাৰ্থতাও ক্ৰমাৎ লুপ্ত হ'ব ধৰিছে।

প্ৰসংগ টোকা ঃ

১) অকাডেমি অফ ফোকলোর, বাংলার লোকসংস্কৃতির বিশ্বকোষ, পৃ- ৪

২) N. Datta-Majumdar ঃ The Santal: A Study in Culture-Change, pp. 123-124.

৩) W.G. Archer, The Hill of Flutes. Life, Love and Poetry in Tribal India. A Portrait of the Santals, P-25.

৪) অকাডেমি অফ ফোকলোর, বাংলার লোকসংস্কৃতির বিশ্বকোষ, পৃ- ২-৩

৫) Harka Bahadur Chetri, Adivasis and the Culture of Assam, PP- 58-61

৬) শিৱনাথ বৰ্মন, লোককৃষ্টিৰ উৎস, পৃ-১৪-১৫

৭) উল্লিখিত, পৃ-১৬-১৭

৮) W.G. Archer , The Hill of Flutes ঃ Life, Love and Poetry in Tribal India, A Portrait of the Santals, P-159

৯) 'বাহোএওহাৰিয়া' অৰ্থাৎ এজন পুৰুষ আৰু তেওঁৰ ভাইবোৱাৰী, এজন পুৰুষ আৰু তেওঁৰ খুলশালীৰ ঘৈণী।

১০) 'আজনাৰিয়া' এগৰাকী মহিলা আৰু ভনীজোঁৱাই, এগৰাকী মহিলা আৰু তেওঁৰ ভাইবোৱাৰী।

১১) S.V. Ferreira, Totemism in India P-55

১২) শিৱনাথ বৰ্মন, লোককৃষ্টিৰ উৎস, পৃ- ৯২

১৩) তথ্যজ্ঞাপক ঃ চানুৰাম হেমব্ৰম, পু, ৫৬, উত্তৰ পাটগাঁও, কোকৰাঝাৰ।

১৪) J. Troisi , The Santals: A Classified and Annotated Bibliography, P- 77.